

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

С. П. ПЕКАРСЬКИЙ

**РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ
НА ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО
ВИПРОМІНЮВАННЯ,
ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПОЗА
РЕГУЛЮЮЧИМ КОНТРОЛЕМ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ
 Дакор
2022

УДК 351.754.078:[343.33:621.039](075.8)

П

*Рекомендовано до друку та використання в освітньому процесі
Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ
(протокол № 15 від 29.06.2022 р.)*

Рецензенти:

Гурський В.Є., завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук.

Цуркан О.П., завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки Криворізького навчально-наукового інституту ДонДУВС, майор поліції, кандидат юридичних наук.

Пекарський С. П.

П Реагування поліції на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем : навчально-методичні рекомендації / С. П. Пекарський. – Київ : ВД Дакор, 2022. – 92 с.

ISBN 978-617-8066-__-

У навчально-методичних рекомендаціях зазначені організаційні та тактичні засади реагування підрозділів поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем: реагування в ситуаціях нападу на радіологічний об'єкт; реагування поліції на порушення правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів. Розглянуто питання набуття практичних умінь та навичок управління силами й засобами поліції під час реагування щодо пошуку, виявлення, локалізації, ідентифікації джерел іонізуючого випромінювання, затримання правопорушників та досудового розслідування.

Навчально-методичні рекомендації «Реагування поліції на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем» призначені для здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти системи МВС України, практичних працівників правоохоронних органів та науковців.

удк 351.754.078:[343.33:621.039](075.8)

© Пекарський С. П., 2022
© ДонДУВС, 2022
© ТОВ ВД «Дакор», 2022

ISBN 978-617-8066-__-

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ.....	7
2. ПІДРОЗДІЛИ ПОЛІЦІЇ, УПОВНОВАЖЕНІ РЕАГУВАТИ НА ВИЯВЛЕНІ ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПОЗА РЕГУЛЮЮЧИМ КОНТРОЛЕМ	16
3. РЕАГУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ НА ВИЯВЛЕНІ ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПОЗА РЕГУЛЮЮЧИМ КОНТРОЛЕМ	23
3.1. Загальні засади реагування поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем	23
3.2. Реагування в ситуаціях нападу на радіологічний об'єкт.....	38
3.3. Реагування поліції на порушення правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів	47
4. КАРТА ОБ'ЄКТА ТА ОБ'ЄКТОВИЙ ПЛАН РЕАГУВАННЯ.....	53
5. ВІДПРАЦЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ВПРАВ ЗА ТИПОВИМИ СЦЕНАРІЯМИ.....	62
КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ	68
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Конституція України визначає найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку [1, ст. 3]. Обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки й підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу.

Стаття 50 Конституції України закріплює, що кожен громадянин має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Відповідно до чинних законодавчих норм кожна людина, яка проживає або тимчасово перебуває на території України, має право на захист від впливу іонізуючого випромінювання. Це право забезпечується здійсненням комплексу заходів щодо запобігання впливу іонізуючого випромінювання на організм людини вище встановлених дозових меж опромінення, компенсацією за перевищення встановлених дозових меж опромінення та відшкодуванням шкоди, заподіяної внаслідок впливу іонізуючого випромінювання [2, ст. 3].

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ не відносяться до державної таємниці інформація:

- про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, про вплив товару (роботи, послуги) на життя та здоров'я людини;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;
- про стан здоров'я населення тощо [3, ст. 8].

Поза сумнівом є те, що на сьогодні особливої актуальності набуває питання щодо визначення повноважень підрозділів

Національної поліції України з реагування на правопорушення, пов'язані з використанням ядерної енергії та у сфері фізичного захисту.

Це обумовлено тим, що поліція відповідно до покладених на неї завдань:

- вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події [4, ст. 23].

Мета навчально-методичних рекомендацій:

- 1) ознайомити слухачів з: окремими термінологічними поняттями, нормативно-правовою базою реагування поліції на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем; правопорушеннями, які пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання; підрозділами поліції, які уповноважені реагувати на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем;
- 2) визначити організаційні та тактичні засади реагування підрозділів поліції на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем: реагування в ситуаціях нападу на радіологічний об'єкт; реагування поліції на порушення правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів;
- 3) довести інформацію про призначення картки об'єкта та об'єктового плану реагування; досягнути розуміння слухачами структури об'єктового плану реагування;
- 4) відпрацювати практичні вправи за типовими сценаріями з реагування поліції на джерела іонізуючого

випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем;

- 5) сформувані практичні вміння та навички управління силами й засобами поліції під час реагування щодо пошуку, виявлення, локалізації, ідентифікації джерел іонізуючого випромінювання, затримання правопорушників та досудового розслідування.

Викладене дає змогу констатувати необхідність визначення повноважень підрозділів поліції щодо реагування на правопорушення, пов'язані з радіоактивними та ядерними матеріалами, на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем, які слід розуміти як небезпечну подію, пов'язану з втратою, крадіжкою небезпечних джерел або втратою контролю над небезпечними джерелами, нападом на радіологічний об'єкт, включаючи загрози тероризму, транспортні аварії під час перевезення радіоактивних речовин, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання.

Під час підготовки навчально-методичних рекомендацій використано матеріали та розробки за результатами гібридних віртуальних міжнародних курсів з реагування, які проходили 22–26 березня 2021 року на базі Харківського національного університету внутрішніх справ та 26–30 липня 2021 року на базі Львівського державного університету внутрішніх справ.

1. ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

Згідно з положеннями статті 19 Конституції України підрозділи Національної поліції та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Саме тому, перш ніж визначити основні засади реагування підрозділів поліції на правопорушення, пов'язані з радіоактивними та ядерними матеріалами, нам необхідно встановити, які діяння відносяться до цієї категорії правопорушень.

Так, Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 року № 39/95-ВР правопорушеннями у сфері використання ядерної енергії визначає:

- порушення норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки;
- недотримання вимог щодо розміщення ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання;
- проведення робіт на ядерній установці, джерелі іонізуючого випромінювання, а також поводження з ядерними матеріалами та джерелами іонізуючого випромінювання без наявності дозволу;
- використання ядерної установки, джерел іонізуючого випромінювання, ядерних матеріалів у медичних цілях без дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення;
- невиконання умов дозволів органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки;
- невиконання приписів органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки;

С. П. ПЕКАРСЬКИЙ РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІ НА ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО...

- надання дозволів та приписів посадовими особами органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки з порушенням установленого порядку;
- поставка, монтаж та введення в експлуатацію несправного обладнання ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання;
- прийняття в експлуатацію ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання без спорудження та введення в дію всіх передбачених проектом цих комплексів об'єктів;
- прийняття в експлуатацію ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання без реалізації заходів щодо забезпечення захисту персоналу цих установок, населення прилеглих районів та навколишнього природного середовища;
- створення перешкод у виконанні посадовими особами органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки своїх функцій;
- невиконання службових обов'язків у критичних ситуаціях, що призвело або могло призвести до людських жертв чи радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища;
- самовільне залишення ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання оперативним персоналом чергової зміни;
- допуск до роботи на ядерній установці, джерелі іонізуючого випромінювання персоналу, який не пройшов відповідної підготовки чи не має документа, що засвідчує його кваліфікацію, осіб молодше 18 років, а також тих, які мають медичні протипоказання;
- допуск до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках й об'єктах, призначених для поводження з радіоактивними відходами, іншими джерелами іонізуючого випромінювання, осіб, які не пройшли спеціальної перевірки;

1. ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО...

- насильницькі дії, які перешкоджають оперативному персоналу та посадовим особам виконувати службові обов'язки;
- пряме чи опосередковане примушування посадовими особами оперативного персоналу до порушення регламенту та інструкцій з експлуатації ядерної установки, джерела іонізуючого випромінювання;
- ухилення від виконання своїх обов'язків згідно з діючим планом захисту населення та персоналу на випадок аварії;
- направлення посадовою особою підлеглих в радіаційно небезпечні зони без їх згоди і без інформування про можливі рівні опромінювання, а також з порушенням передбачених для цих умов норм, правил та інструкцій;
- необґрунтована відмова від надання інформації або надання недостовірної інформації, несвоєчасне надання або приховування інформації, а також необґрунтоване віднесення інформації, зазначеної у частині першій статті 10 цього Закону, до категорії відомостей з обмеженим доступом;
- приховування факту про виникнення аварії на ядерній установці, джерелі іонізуючого випромінювання або несвоєчасне інформування про це органів державної влади та самоврядування;
- приховування та перекручення інформації про аварію або інших даних, які впливають на оцінку безпеки;
- приховування інформації про стан радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища, а також надання умисно неправдивої інформації про стан радіаційної обстановки;
- необґрунтований або умисний викид радіоактивних речовин в атмосферу, водне середовище та надра в кількостях, що перевищують гранично допустимі рівні;
- крадіжка, незаконне придбання, зберігання, передача, продаж, використання або руйнування ядерних

матеріалів, джерел іонізуючого випромінювання, приховування інформації про підготовку або здійснення таких дій;

- дії, що призвели або могли призвести до ядерної шкоди;
- вимога здійснити певні дії або утриматися від них, поєднана із загрозою використання ядерних матеріалів чи джерел іонізуючого випромінювання;
- порушення встановленого порядку ядерного експорту та імпорту; залучення до господарського обігу з метою використання та споживання населенням продукції, що зазнала опромінення, або виробництва та реалізація без дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення продукції, яка містить радіоактивні речовини понад встановлену норму;
- порушення вимог щодо забезпечення фізичного захисту ядерних матеріалів, джерел іонізуючого випромінювання, ядерної установки та радіоактивних відходів;
- участь у проведенні на території ядерної установки, об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами, несанкціонованих громадських заходів;
- організація несанкціонованих мітингів та інших заходів поза територією ядерної установки, об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами, якщо ці заходи спричинили або могли спричинити перешкоди в доставці до них людей, вантажів, пожежної або іншої спеціальної техніки, а також якщо сталися або могли статися порушення дієздатності систем життєзабезпечення установки, об'єкта [5].

Водночас відповідно до вимог Закону України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» від 19 жовтня 2000 року № 2064-III порушеннями законодавства України у сфері фізичного захисту є:

- порушення норм, правил, стандартів та інструкцій з фізичного захисту;
- порушення вимог щодо забезпечення фізичного захисту;
- здійснення діяльності, пов'язаної з фізичним захистом, без наявності відповідних дозволів (ліцензій);
- невиконання умов відповідних дозволів (ліцензій) з питань фізичного захисту;
- невиконання приписів органів державного управління та державного регулювання у сфері використання ядерної енергії і радіаційної безпеки щодо фізичного захисту;
- надання дозволів (ліцензій) та приписів щодо фізичного захисту посадовими особами органів державного управління та державного регулювання у сфері використання ядерної енергії і радіаційної безпеки з порушенням встановленого порядку;
- допуск до особливих робіт на ядерній установці та з ядерними матеріалами осіб, які не пройшли спеціальної перевірки;
- незаконні одержання, володіння, використання, передавання, видозмінення або розпорошення ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання;
- крадіжка ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, джерел іонізуючого випромінювання або їх захоплення, а також спроба вчинення таких дій;
- незаконне проникнення на ядерну установку, об'єкт, призначений для поводження з радіоактивними відходами, транспортний засіб, призначений для перевезень ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання;
- вчинення або спроба вчинення диверсії [6].

Наведений перелік порушень умовно поділяється на: дисциплінарні, адміністративні та кримінальні. Деталізацію цих порушень закріплено в нормах Кодексу України про адміністративні

правопорушення (далі – КУпАП) та Кримінальному кодексі України (далі – КК України).

Так, стаття 46-1 КУпАП порушенням вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення, визнає проникнення в цю зону без дозволу відповідних органів або самовільне поселення в ній, або знищення, пошкодження чи перенесення знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначеної зони [7].

Норми чинного Кримінального кодексу України передбачають підстави кримінальної відповідальності за вчинення дій, пов'язаних із незаконним поводженням з радіоактивними матеріалами. Зокрема, за придбання, носіння, зберігання, використання, передачу, видозмінення, знищення, розпилення або руйнування радіоактивних матеріалів (джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних речовин або ядерних матеріалів, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді) без передбаченого законом дозволу встановлено відповідальність за статтею 265 КК України [8].

Стаття 265-1 КК України регламентує підстави притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію [8, ст. 265-1]. За вчинення дій, пов'язаних із погрозою здійснити викрадення радіоактивних матеріалів з метою примусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-яку дію або утриматися від неї, якщо були підстави побоюватися здійснення цієї погрози, – кримінальну відповідальність передбачено статтею 265 КК України [8]. За переміщення будь-яким способом за межі зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу або проведення дозиметричного контролю продуктів харчування рослинного і тваринного походження, промислової або іншої продукції, тварин, риби, рослин або будь-яких інших об'єктів кримінальну відповідальність передбачено статтею 267-1 КК України [8].

Статтею 274 КК України визначено підстави кримінальної відповідальності за порушення на виробництві правил ядерної або радіаційної безпеки особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого [8].

Варто підтримати позицію сучасного вченого, доктора юридичних наук О. В. Кириченка, який виокремив 4 групи злочинів, пов'язаних із небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами [9]. Так, перша група кримінальних правопорушень – це кримінальні правопорушення, що пов'язані саме з незаконним обігом цих речовин. До таких злочинів науковець відносить:

- контрабанду (ст. 201), де передбачено переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю отруйних, сильнотоксичних, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів;
- викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262);
- незаконне поводження з радіоактивними матеріалами (ст. 265), де передбачено придбання, носіння, зберігання, використання, передачу, видозмінення, знищення, розпилення або руйнування радіоактивних матеріалів (джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних речовин або ядерних матеріалів, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді) без передбаченого законом дозволу;
- незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію (ст. 265-1);
- погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали (ст. 266). Обов'язковою ознакою цього кримінального правопорушення є те, що така погроза здійснюється з метою примусити фізичну або юридичну

особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-яку дію або утриматися від неї, якщо були підстави побоюватися здійснення цієї погрози [9, с. 278].

Друга група кримінальних правопорушень – це кримінальні правопорушення, які пов'язані з протиправними діями, спрямованими на порушення діяльності об'єктів, де зберігаються ці небезпечні матеріали:

- диверсія (ст. 113);
- напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 261), зокрема, це об'єкти, на яких виготовляються, зберігаються, використовуються або якими транспортуються радіоактивні, хімічні, біологічні чи вибухонебезпечні матеріали, речовини, предмети;
- злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (розділ XVI Особливої частини Кримінального кодексу України), тобто злочини, які можуть створювати кіберзагрозу системам фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури [9, с. 279].

Третя група кримінальних правопорушень – це злочини, які пов'язані з порушенням правил поведження з цими небезпечними матеріалами:

- порушення правил поведження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами (ст. 267), тобто порушення правил зберігання, використання, обліку, перевезення вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або інших правил поведження з ними, а також незаконне пересилання цих речовин чи матеріалів поштою або вантажем, якщо це порушення створило небезпеку загибелі чи загибель людей або настання інших тяжких наслідків;
- порушення вимог режиму радіаційної безпеки (ст. 267-1), тобто переміщення будь-яким способом за межі зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення

без надання передбаченого законом дозволу або проведення дозиметричного контролю продуктів харчування рослинного і тваринного походження, промислової або іншої продукції, тварин, риби, рослин або будь-яких інших об'єктів;

- порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274), тобто порушення цих правил на виробництві особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого;
- порушення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414), у тому числі з радіоактивними матеріалами. Суб'єктом цього кримінального правопорушення є військовослужбовець [9, с. 279].

Четверта група кримінальних правопорушень – це злочини, де небезпечні речовини можуть використовуватися і як засоби вчинення таких суспільно небезпечних діянь, як умисне вбивство (ст. 115); терористичний акт (ст. 258); застосування зброї масового знищення (ст. 439); розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440); інші злочини [9, с. 279].

Отже, розглянувши питання щодо правопорушень, пов'язаних із радіоактивними та ядерними матеріалами, можна зробити висновок, що ці правопорушення є різноманітними та охоплюють склади адміністративних і кримінальних правопорушень. З урахуванням суспільної небезпеки саме кримінальні правопорушення становлять суттєву загрозу для здоров'я та життя громадян. І це ставить перед нами завдання визначити підрозділи поліції, які уповноважені реагувати на такі протиправні діяння, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання.

2. ПІДРОЗДІЛИ ПОЛІЦІЇ, УПОВНОВАЖЕНІ РЕАГУВАТИ НА ВИЯВЛЕНІ ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПОЗА РЕГУЛЮЮЧИМ КОНТРОЛЕМ

Відповідно до чинних норм законодавчих та нормативно-правових актів до реагування на повідомлення про вчинення правопорушень (у тому числі тих, які пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання) та ускладнення оперативної обстановки на об'єктах охорони залучаються сили та засоби органів і підрозділів Національної поліції України (далі – НПУ), що забезпечують публічну безпеку та порядок на території обслуговування. З метою належної організації захисту особливо важливих об'єктів, охорона яких забезпечується озброєними поліцейськими та працівниками поліції охорони (далі – працівники поліції охорони), розробляються плани оборони цих об'єктів у мирний час, які затверджуються керівниками відповідних служб НПУ та погоджуються з іншими органами державної влади (у разі залучення).

Наказом МВС України від 06.09.2017 № 754 затверджено Інструкцію про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними [10], яка визначає порядок дій поліцейських органів (підрозділів) поліції у разі виявлення підозрюваних об'єктів, що можуть заподіяти шкоду життю чи здоров'ю людини, забруднювати довкілля, або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з небезпечними радіоактивними, хімічними та ядерними матеріалами.

2. ПІДРОЗДІЛИ ПОЛІЦІЇ, УПОВНОВАЖЕНІ РЕАГУВАТИ НА ВИЯВЛЕНІ...

Окрім того, наказом МВС України від 27.04.2020 № 357 затверджено Інструкцію з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України [11]. Так, для забезпечення реагування на повідомлення про правопорушення або події в органах (підрозділах) поліції формуються наряди поліції в кількості, необхідній для своєчасного їх прибуття на місце події, з урахуванням наявної штатної чисельності.

Групою реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) є наряд патрульної поліції у складі не менше двох поліцейських, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки й порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них. До нарядів поліції відносяться наряди патрульної поліції, поліції охорони, поліції особливого призначення, слідчо-оперативні групи, дільничні офіцери поліції, інші сформовані наряди (у тому числі спільні наряди поліцейських різних підрозділів) у складі не менше двох поліцейських, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки й порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них.

Слідчо-оперативна група (далі – СОГ) – це організаційна форма взаємодії слідчих (дознавачів), працівників оперативних та інших підрозділів поліції з метою виявлення, фіксації, вилучення слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків та потерпілих, установлення осіб, які його вчинили, з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження. Сектор реагування патрульної поліції (далі – СРПП) – підрозділ патрульної поліції, який цілодобово забезпечує оперативне реагування на повідомлення про правопорушення або події, у межах компетенції здійснює їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання

території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Наказом МВС України від 07.07.2017 № 577 затверджено Інструкцію про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів [12] та Порядок взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів [13]. Згідно з цим Порядком функціонують наряди реагування поліції охорони, які:

- 1) здійснюють виїзди за повідомленнями органів і підрозділів поліції охорони з об'єктів (приміщень), рухомих об'єктів, що знаходяться під охороною, проводять їх огляд, блокування, надають оперативну інформацію з місця події до пункту (головного пункту) централізованого спостереження (далі – (Г)ПЦС), черговому управлінню поліції охорони (далі – УПО), підпорядкованих підрозділів управління поліції охорони (далі – ПП УПО) для надання допомоги та виклику слідчо-оперативної групи;
- 2) за необхідності надають інформацію до чергової служби ГУНП, відокремлених підрозділів (далі – ВП) або сектору реагування патрульної поліції (далі – СРПП) ВП ГУНП для організації відповідного реагування;
- 3) у разі виявлення правопорушення (ознак проникнення) організують пошук правопорушників та їх затримання;
- 4) надають допомогу потерпілим, установляють свідків (очевидців) і до прибуття СОГ забезпечують охорону місця події, обстановки, слідів, знарядь злочинів та інших речових доказів для збереження їх у первинному стані;
- 5) у разі виявлення ознаки загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж і небезпечних подій на об'єкті негайно інформують територіальний орган ДСНС, повідомляють чергового УПО, ПП УПО (Г)ПЦС, за наявності потерпілих вживають заходів щодо надання їм домедичної

допомоги, організують охорону майна, яке виноситься з об'єкта, що зруйнований або зайнявся;

- б) під час виявлення нападу на об'єкт, що охороняється нарядами охорони об'єктів і публічної безпеки (далі – НОПБ), нарядами охорони вантажів і мобільних об'єктів (далі – НВМО), нарядами охорони фізичних осіб (далі – НОФО), або за інших ускладнень оперативної обстановки свої дії організують згідно з планом оборони;
- 7) з урахуванням першочерговості виконання завдань, не допускаючи при цьому порушень договірних зобов'язань перед замовниками охоронних послуг:
  - забезпечують реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, що надійшли спецлінією «102» або з інших джерел;
  - беруть участь в організації блокування територій або ділянок місцевості під час проведення на території обслуговування профілактичних заходів (оперативних планів, спеціальних операцій), під час отримання сповіщень про тривогу з об'єктів з майном фізичних та юридичних осіб, підключених до (Г)ПЦС, негайно (за погодженням з черговим УПО, ПП УПО, ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП)) залишають пост блокування та виїжджають на об'єкт, з якого надійшло сповіщення про тривогу, для встановлення причини спрацювання технічних засобів охорони;
- 8) після прибуття на об'єкт екіпажів патрульної поліції управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції (далі – УПП ДПП) і нарядів ГУНП (ВП ГУНП) старші нарядів (екіпажів) узгоджують свої дії [12].

У визначених випадках до сил реагування залучається і група підрозділу поліції особливого призначення ГУНП (ВП ГУНП).

Відповідно до своїх службових обов'язків персонал поліції охорони під час несення служби у разі отримання інформації про вчинене правопорушення або таке, що готується, чи інші події зобов'язаний:

- негайно прибувати до місця та встановлювати обставини події, з'ясувати відомості про заявника, підозрюваних і потерпілих осіб та іншу інформацію, що має значення для розкриття злочину;
- за отриманими прикметами вживати заходів щодо затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, про зміну оперативної обстановки на місці події негайно доповідати відповідальному або черговому УПО (ПП УПО, за відсутності – (Г)ПЦС), оперативному черговому ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП) для надання допомоги та направлення на місце події СОГ;
- до прибуття СОГ забезпечувати охорону місця події, недоторканість обстановки, збереження слідів та речових доказів;
- інформувати рапортом безпосереднього керівника [12].

Наряд реагування (НР) – мобільний наряд поліції охорони, який здійснює оперативне реагування на повідомлення про спрацювання технічних засобів охорони, що надходять з об'єктів усіх форм власності та приміщень з майном фізичних та юридичних осіб, підключених до пунктів централізованого спостереження поліції охорони, рухомих об'єктів, оснащених системами моніторингу.

Несення служби НР на маршруті охорони здійснюється шляхом патрулювання (об'їзду) території в межах зони відповідальності та/або знаходження НР в режимі очікування в її центрі (визначеному місці), а також забезпечення реагування на тривожні сповіщення з приміщень та об'єктів охорони, розташованих у межах зони відповідальності, їх огляду, блокування, організації пошуку та затримання правопорушників.

Окрім указаних вище підрозділів поліції, на нашу думку, необхідно визначити й повноваження посадових осіб Департаменту забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами, який є структурним підрозділом Національної поліції України (далі – Департамент), що функціонує у складі кримінальної поліції та відповідно до законодавства України бере участь у

реалізації державної політики з питань поводження з небезпечними матеріалами (радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними (далі – РХБЯ) матеріалами), які за своїми шкідливими властивостями можуть створити або створюють небезпеку для життя і здоров'я людей, інтересам суспільства і держави [14].

Основними завданнями співробітників Департаменту є:

- здійснення гласних та негласних, оперативно-розшукових та пошукових заходів із використанням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямованих на запобігання, виявлення, фіксацію та припинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з РХБЯ матеріалами.
- здійснення у встановленому законодавством України порядку слідчих (розшукових), у тому числі негласних слідчих (розшукових), дій у кримінальному провадженні за фактами незаконного поводження з РХБЯ матеріалами.
- ужиття необхідних заходів для отримання даних про факти, масштаби та характер РХБЯ загроз, що виникли внаслідок учинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із РХБЯ матеріалами, та їх запобігання чи усунення [14].

До функцій Департаменту належить:

- здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на протидію кримінальним правопорушенням у сфері поводження з РХБЯ матеріалами, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів;
- здійснення оперативного супроводження досудового розслідування у кримінальних провадженнях у сфері поводження з РХБЯ матеріалами;
- здійснення в межах компетенції контролю за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;
- визначення основних напрямів і тактики оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення

кримінальних правопорушень у сфері поводження з РХБЯ матеріалами;

- участь у межах компетенції в заходах щодо забезпечення контролю за дотриманням вимог законодавства України у сфері поводження з РХБЯ матеріалами;
- виявлення та здійснення попередньої ідентифікації РХБЯ матеріалів, що знаходяться поза регулюючим контролем;
- оформлення та отримання в установленому законодавством України порядку дозвільних документів для отримання та закупівлі токсинів, ізотопів, хімічних речовин, медичних препаратів та інших РХБЯ матеріалів, які обмежені в обігу, а також поводження з ними;
- проведення відповідно до законодавства України в межах повноважень дозиметричних та інших вимірювань за допомогою технічних і програмних засобів, ідентифікація, аналіз та дослідження, у тому числі експрес-методами, РХБЯ матеріалів із використанням при цьому спеціального обладнання;
- проведення безпосередніх робіт з підвищеною небезпекою, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, здійснення державного гірничого нагляду [14].

Викладене дає змогу констатувати, що службова діяльність підрозділів поліції, які нами віднесено до сил реагування, передбачає безперервне, активне, узгоджене за цілями, завданнями, місцем і часом виконання ними поставлених завдань, пов'язаних із реагуванням на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.

3. РЕАГУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ НА ВИЯВЛЕНІ ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПОЗА РЕГУЛЮЮЧИМ КОНТРОЛЕМ

3.1. Загальні засади реагування поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем

Оперативне реагування поліції на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем, розуміємо як скоординовані дії чергової служби, нарядів патрульної поліції, ГРПП, поліції охорони, СОГ та інших нарядів, які спрямовані на організацію невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на вказане місце події з метою припинення правопорушення, установлення особи та затримання ймовірного правопорушника, збереження слідів правопорушення, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції.

Аналізуючи загальні засади реагування поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем необхідно визначитися з термінологією. Зокрема у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю, який затверджений наказом СБУ від 23 грудня 2020 року № 383 [15] надано визначення термінів, які мають відношення до предмету даних рекомендацій, зокрема:

- диверсійна стійкість – стан забезпеченості безпеки (фізичного захисту) об'єкта, що характеризує певний ступінь його спроможності протистояти внутрішнім і зовнішнім диверсійно-терористичним та екстремістським проявам;
- особливий режим діяльності – сукупність організаційних та технічних заходів і правил, спрямованих на забезпечення режиму доступу та перебування на конкретному об'єкті;
- терористично уразливі об'єкти – об'єкти, порушення або зупинення функціонування яких завдасть шкоди національній безпеці України у зовнішньополітичній, військовій, внутрішньополітичній, економічній, соціальній, науково-технічній, екологічній сфері, а також у сфері державної безпеки;
- фізичний захист – сукупність технічних і організаційних заходів, спрямованих на виявлення і припинення спроб несанкціонованого проникнення на територію об'єкта, у його життєвоважливі зони [15].

Єдине тлумачення термінів надає нам можливість виробити спільний підхід для всіх правоохоронних органів, які є суб'єктами реагування на виявленні джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.

Отже, реєстрація правопорушення або події – це фіксація інформації про правопорушення або подію в системі ІПП (інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [16]) та/або журналах з присвоєнням записам порядкових номерів.

Безпосередньо посадові особи органів (підрозділів) поліції під час реагування на правопорушення або події повинні:

- 1) незалежно від способу отримання інформації здійснювати направлення на місця подій сил і засобів поліції, необхідних для захисту прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

- 2) підтримувати в постійній готовності сили й засоби поліції до реагування на правопорушення або події;
- 3) орієнтувати наряди всіх видів про вчинення кримінальних та інших правопорушень, прикмети осіб, які їх учинили, об'єкти посягань;
- 4) забезпечувати особисту безпеку громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, запобігання правопорушенням чи їх припинення, виявлення та затримання осіб, які їх учинили, усунення негативних наслідків правопорушень або подій;
- 5) здійснювати обмін інформацією та взаємодію з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності;
- 6) забезпечувати особисту безпеку працівників поліції, організацію їх навчання щодо дій у типових та екстремальних ситуаціях;
- 7) здійснювати оперативне інформування чергових служб вищого рівня, інших органів державної влади, підприємств, установ, організацій, до компетенції яких належить надання допомоги громадянам, які звернулися з відповідною заявою або повідомленням до органу (підрозділу) поліції;
- 8) забезпечувати ефективне використання засобів зв'язку, технічних засобів та службового автотранспорту, їх належне зберігання.

До того ж поліцейський незалежно від місця перебування, територіального чи структурного підпорядкування після отримання доручення диспетчера або оперативного чергового щодо реагування на правопорушення або подію, зокрема, пов'язані з радіоактивними матеріалами, зобов'язаний негайно вжити всіх необхідних заходів щодо безумовного виконання такого доручення.

Працівникам, що перебувають у складі наряду патрульної поліції, ГРПП, УПО, іншого наряду поліції, залученого до системи

оперативного реагування, у разі отримання від диспетчера (оперативного чергового) завдання про здійснення реагування на правопорушення або подію, які пов'язані з радіоактивними матеріалами, необхідно:

- 1) негайно виїхати на місце події (інше визначене диспетчером або оперативним черговим ГУНП місце);
- 2) за наявності планшетного пристрою проставити в системі ПНП відповідні відмітки про прийняття виклику, прибуття на місце події, закінчення виконання завдання, обставини правопорушення та результати реагування;
- 3) у разі введення в дію поліцейських (спеціальних) операцій («Грім», «Заручник», «Сирена») діяти відповідно до вимог Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій щодо розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 жовтня 2017 року № 841 (має гриф обмеженого доступу ДСК), зареєстрованої в Міністерстві юстиції України від 15 листопада 2017 року № 1399/31267;
- 4) оцінити обстановку, доповісти диспетчеру про прибуття та (за можливості) обставини події, перекрити можливі шляхи відходу зломисників, обмежити доступ сторонніх осіб до місця події;
- 5) про всі зміни, які пов'язані з учиненням правопорушення та відбуваються в присутності поліцейських, доповісти (за можливості) диспетчерові (у тому числі з використанням заздалегідь розроблених кодованих слів) та діяти за його вказівками;
- 6) під час безпосереднього контакту зі зломисниками, дотримуючись особистої безпеки, ужити заходів для припинення правопорушення та їх затримання;
- 7) у разі перебування на місці події декількох нарядів поліції поліцейські мають розташовуватися так, щоб бачити один одного і під час застосування вогнепальної зброї не

- опинитися на лінії вогню;
- 8) діючими нарядами блокувати правопорушників;
- 9) у разі застосування зломисником (зломисниками) вогнепальної зброї стосовно поліцейських останні уповноважені діяти відповідно до вимог статті 46 Закону України «Про Національну поліцію», знайти укриття, доповісти про ситуацію диспетчерові (оперативному черговому ГУНП) й чекати введення спеціальної поліцейської операції та прибуття на місце уповноважених для її проведення поліцейських.

Окрім того, працівникам та поліцейським, що перебувають у складі СОГ, у разі отримання від диспетчера (оперативного чергового) за допомогою планшетного пристрою або іншим шляхом завдання про здійснення реагування на правопорушення або подію, необхідно:

- 1) за наявності планшетного пристрою проставити в системі ПНП відповідні відмітки про прийняття виклику, прибуття на місце події, закінчення виконання завдання, обставини правопорушення та результати реагування;
- 2) негайно виїхати на місце події. Рекомендований час збору до виїзду для основних і додаткових СОГ під час чергування за місцем розташування підрозділу – до 5 хвилин; під час перебування за місцем проживання – до 20 хвилин;
- 3) після прибуття на місце події слідчий (дознавач) або уповноважена старшим СОГ особа негайно інформує оперативного чергового (диспетчера) про час фактичного прибуття, обставини та попередню кваліфікацію вчиненого кримінального правопорушення, за наявності підстав – про залучення додаткових сил і засобів для документування обставин учиненого кримінального правопорушення;
- 4) після з'ясування обставин події слідчий (дознавач) або уповноважена старшим СОГ особа (за необхідності) додатково інформує оперативного чергового (диспетчера)

щодо уточнення кваліфікації кримінального правопорушення. Після закінчення роботи на місці події старший СОГ доповідає про це оперативному черговому (диспетчеру) та діє за його вказівками;

- 5) на місці події члени СОГ та інші працівники поліції діють відповідно до вимог Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07 липня 2017 року № 575 [17];
- 6) після закінчення обслуговування виклику слідчий (дізнавач) або уповноважена старшим СОГ особа за допомогою планшетного пристрою вносить до системи ІППІ детальну інформацію про результати виїзду на місце події та вжиті заходи, а також корисну інформацію щодо осіб, речей, виконаних дій, а також фотозображення, що може сприяти в установленні осіб, які вчинили злочини, та/або вирішення інших службових завдань.

Поліцейські здійснюють реагування на незаконний обіг радіоактивних матеріалів, який слід розуміти як перебування ядерних матеріалів, радіоактивних відходів та джерел іонізуючого випромінювання поза державними системами обліку і контролю радіоактивних матеріалів та/або системами їх фізичного захисту [18]. Після надходження до підрозділу поліції заяв і повідомлень про правопорушення або події, пов'язані з радіоактивними матеріалами, зокрема про виявлення підозрілого матеріалу / об'єкта – фізичний об'єкт, який має зовнішні ознаки (попереджувальні написи про радіаційну небезпеку, маркування, спеціальні знаки тощо) та/або фізичні характеристики радіоактивних матеріалів [18], начальник територіального відділу поліції здійснює попереднє інформування телефоном начальника ГУНП та контролює подальше інформування чергової служби ГУНП.

Про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію, пов'язану з радіоактивними матеріалами,

уповноваженою особою територіального (відокремленого) підрозділу (далі – ТВП), ГУНП готується інформаційна довідка про правопорушення або подію. Зазначена довідка розміщується в інформаційній системі ІППІ. В інформаційній довідці про правопорушення або подію відображаються такі відомості:

- 1) час і дата надходження заяви чи повідомлення до органу (підрозділу) поліції, номер реєстрації, номер кримінального провадження, час і дата внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР);
- 2) обставини вчинення правопорушення, виникнення події, пов'язаної з радіоактивними матеріалами (дата, час, місце, мотив, спосіб, причина та інше);
- 3) дані про учасників (заявника, підозрюваного тощо): прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстрація місця проживання, місце перебування, місце роботи, посада, родинні стосунки з іншими учасниками події, характер отриманих тілесних ушкоджень, наявність судимості (за якими статтями Кримінального кодексу України), можлива причетність до інших кримінальних правопорушень, чи перебували особи на момент учинення правопорушення в стані алкогольного, наркотичного, токсичного або психотропного сп'яніння;
- 4) назва та місце розташування об'єкта (радіоактивного. – *Прим. авт.*) злочинних посягань, вид охорони, наявність і стан охоронно-пожежної сигналізації;
- 5) заподіяні матеріальні збитки, викрадене майно, знаряддя кримінального правопорушення, речі, які вилучено в підозрюваних, наявність речових доказів, слідів, їх характер, чи направлені вони на дослідження та які його попередні результати;
- 6) кваліфікація кримінального правопорушення;
- 7) посади та прізвища працівників поліції, які виїжджали на місце події;

- 8) застосовування службових собак та проведення аудіо-, відео-, фотофіксації, залучення мобільної криміналістичної лабораторії;
- 9) час уведення спеціального оперативного плану, його назва (під час уведення);
- 10) ким та коли розпочато досудове розслідування;
- 11) подолання наслідків події тощо.

За повноту та своєчасність інформування чергової служби вищого рівня про правопорушення або події безпосередньо відповідають начальники ТВП та ГУНП або особи, які виконують їх обов'язки.

Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України [11] визначає алгоритми невідкладних дій, у тому числі й реагування на події, пов'язані з радіоактивними матеріалами, які знаходяться поза регулюючим контролем.

Так, під час реагування на крадіжку радіоактивних речовин необхідно з'ясувати:

- 1) час, місце та обставини кримінального правопорушення;
- 2) установчі дані потерпілого (заявника), керівника та матеріально відповідальної особи підприємства, установи, організації;
- 3) найменування, адресу, належність об'єкта злочинного посягання, його відповідність вимогам збереження радіоактивних речовин, вид охорони, наявність та стан охоронної сигналізації;
- 4) у разі викрадення вогнепальної зброї та бойової техніки – їх належність, кількість, марку, модель, номер, рік випуску, наявність та кількість боєприпасів та вибухових матеріалів, форму упаковки;
- 5) заподіяні матеріальні збитки (за попередніми даними заявника);
- 6) кількість правопорушників, їх прикмети, які сліди могли залишитися на одязі та тілі правопорушників,

якщо зникли, шляхи можливого відходу та місця появи (переховування);

- 7) у разі затримання правопорушників – їх установчі дані.

Обов'язково необхідно попередити заявника про збереження на місці події обстановки та слідів кримінального правопорушення. Повідомлення про крадіжку радіоактивних речовин реєструється в установленому порядку.

На місце події негайно направляється СОГ, інші наряди поліції та дільничний офіцер поліції (у межах закріпленої за ним поліцейської дільниці). Про факт крадіжки радіоактивних речовин негайно доповідається начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП) та до чергової служби вищого рівня. На розшук правопорушників та викраденого орієнтуються наряди поліції всіх видів, дільничних офіцерів поліції, чергових органів (підрозділів) поліції. Під час реагування організується перекриття можливих шляхів відходу правопорушників і місць їх появи (переховування).

Крім того, необхідно повідомити чергових прокуратури та територіального органу (підрозділу) СБУ, інших органів державної влади та місцевого самоврядування, керівників медичних закладів.

З метою встановлення розміру заподіяних збитків та детального опису викраденого викликаються керівники (матеріально відповідальні особи) об'єкта, де вчинено кримінальне правопорушення. Під час реагування за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції можливо ввести в дію один зі спеціальних оперативних планів і діяти згідно з цим планом та за вказівками керівника поліцейської операції.

У разі виявлення радіоактивних речовин необхідно з'ясувати:

- 1) час, місце та обставини виявлення радіоактивних речовин;
- 2) наявність потерпілих, їх установчі дані, стан здоров'я та місце перебування;

3) установчі дані та місце перебування заявника.

Повідомлення про виявлення радіоактивних речовин реєструється в установленому порядку. На місця виявлення радіоактивних речовин негайно направляється спеціально екіпірований наряд поліції для охорони публічного (громадського) порядку й оточення місця події до прибуття рятувальних служб.

Водночас черговий негайно доповідає про подію начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП) та до чергової служби вищого рівня.

За необхідності на місце події викликається бригада екстреної медичної допомоги. Повідомляються про подію чергові прокуратури, територіальних органів (підрозділів) ДСНС та СБУ, інших органів державної влади й місцевого самоврядування. Також до чергової служби вищого рівня надсилається інформація про обставини події, ужиті заходи та їх результати.

Наказом МВС України від 22 серпня 2016 року № 859 затверджено Інструкцію про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події [19]. Згідно з вимогами зазначеної Інструкції ДСНС у межах компетенції:

- інформує Національну поліцію України та Національну гвардію України про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із радіоактивними матеріалами;
- здійснює заходи щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій, у тому числі в межах компетенції на об'єктах Національної поліції України та Національної гвардії України, відповідно до розроблених планів взаємодії;
- виконує аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи;
- проводить пошук і рятування людей на уражених об'єктах і територіях, надає екстрену медичну допомогу особам,

які перебувають у небезпечному для життя й здоров'я стані, на місці події, сприяє їх евакуації до закладів охорони здоров'я;

- здійснює інші заходи, передбачені законодавством [19].
- Національна поліція України в межах компетенції:
- інформує ДСНС на державному, регіональному та місцевому рівнях про ознаки загрози або виникнення подій, пов'язаних із незаконним обігом радіоактивних матеріалів;
  - у межах повноважень, передбачених законом, організовує та здійснює заходи щодо рятування людей, забезпечення їх безпеки, охорони майна тощо;
  - уживає заходів щодо забезпечення публічної безпеки й порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
  - регулює дорожній рух та здійснює контроль за додержанням Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306, його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
  - здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, передбачених законом;
  - уживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я (наприклад, пов'язаній з іонізуючим випромінюванням);
  - здійснює контроль у межах компетенції, визначеної законом, за додержанням вимог режиму радіаційної безпеки в спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;
  - надає допомогу органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у відселенні людей з місць,

небезпечних для проживання, проведенні евакуації населення;

- надає дозвіл підрозділам Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на доступ (у встановленому порядку) на територію об'єктів для запобігання виникненню або ліквідації наслідків події;
- здійснює інші заходи, передбачені законодавством [19].

У свою чергу, Національна гвардія України в межах компетенції:

- здійснює інформування ДСНС на державному, регіональному та місцевому рівнях про ознаки загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із радіоактивними матеріалами, які знаходяться поза регулюючим контролем;
- надає допомогу в ліквідації наслідків події;
- бере участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що охороняються підрозділами Національної гвардії України;
- бере участь у підтримці і відновленні правопорядку;
- надає дозвіл підрозділам Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на в'їзд на територію об'єктів, що охороняються Національною гвардією України, для запобігання виникненню або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій;
- здійснює інші заходи, передбачені законодавством.

Поліцейські, які прибули першими до місця події, проводять першочергові дії:

- 1) евакуюють людей із зони можливого ураження на мінімальну безпечну відстань (приблизно 100–400 м) в напрямку, протилежному напрямку вітру, з урахуванням географічного розташування місця події, кліматичних умов, характеру місцевості та/або особливостей водного простору, наявності будівель та/або споруд, закритого простору, потенційних об'єктів ураження тощо;
- 2) уживають заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок

ураження небезпечними матеріалами, та викликають медичних працівників до місця події для надання медичної допомоги, а також, за можливості, інформують членів сім'ї потерпілих;

- 3) організують огороження зони можливого ураження та встановлюють попереджувальні знаки, у тому числі для транспортних засобів, а також забезпечують безпеку дорожнього руху;
- 4) забезпечують публічну безпеку й порядок навколо зони можливого ураження, недопущення контакту людей та тварин з місцем виявлення підозрюваного об'єкта;
- 5) здійснюють інші заходи для забезпечення безпеки громадян та довкілля, передбачені законодавством України [10].

Поліцейські обмежують доступ сторонніх осіб на контрольовану зону, тобто територію, доступ до якої обмежується під час виконання заходів з реагування на виявлення підозрілого матеріалу / об'єкта або радіонуклідного джерела іонізуючого випромінювання, що перебуває в незаконному обігу.

СОГ обов'язково повинна бути екіпірована спеціальним одягом та засобами індивідуального захисту у складі: засобів захисту шкіри, органів дихання та зору (халат, бахіли, респіратор (протигаз) або одноразова марлева маска, гумові рукавички, окуляри відкритого й закритого типу тощо), спеціальними приладами для виявлення та попередньої ідентифікації радіоактивних матеріалів, індивідуальними дозиметрами, радіометричними та дозиметричними приладами, експрес-тестами для визначення небезпечних речовин, сертифікованими у відповідному порядку.

Огляд місця події повинен проводитися в присутності фахівців уповноважених органів державної влади. Поліцейські забезпечують публічну безпеку й порядок та оточення місця виявлення підозрюваного об'єкта до завершення знезараження зони можливого ураження суб'єктом, до сфери повноважень якого належить питання поводження з радіоактивними матеріалами [20].

У разі коли підозра про наявність радіоактивних матеріалів підтверджується в результаті первинного обстеження місця виявлення підозрюваного матеріалу / об'єкта з допомогою дозиметра-радіометра або отримання достовірної інформації іншим шляхом, до обстеження залучаються представники відповідних територіальних органів ДСНС та представники інших уповноважених установ. Ужиття заходів до забезпечення охорони місця виявлення підозрюваного матеріалу / об'єкта, а також охорони та супроводження такого матеріалу / об'єкта під час транспортування до місця тимчасового зберігання або захоронення покладається на територіальні органи поліції або органи охорони державного кордону Держприкордонслужби (під час незаконного перетинання державного кордону поза пунктами пропуску через державний кордон) [20].

До проведення радіологічного обстеження місця виявлення підозрюваного матеріалу / об'єкта можуть залучатися представники підприємства державного спеціалізованого об'єднання «Радон» у межах зони обслуговування та інші спеціалізовані підприємства, що мають відповідні дозволи згідно із законодавством.

Правоохоронний орган за результатами огляду місця події і здійснених необхідних заходів з метою виявлення ознак злочину й осіб, що його вчинили, надає місцевому органу виконавчої влади свій висновок щодо необхідності перевезення вилученого радіонуклідного джерела до Інституту ядерних досліджень, іншої експертної організації для проведення поглибленого аналізу з метою встановлення його походження та/або призначення чи на тимчасове зберігання або для захоронення. На основі цього висновку, а також висновків та рекомендацій фахівців Держсанепідемслужби, Держатомрегулювання та Міндовкілля місцевий орган виконавчої влади приймає рішення про подальші дії з вилученим з незаконного обігу радіоактивним матеріалом.

Зберігання виявлених радіоактивних матеріалів на всіх етапах поводження з ними здійснюється уповноваженими

органами відповідно до територіального підпорядкування у спеціально обладнаних приміщеннях або на майданчиках з урахуванням вимог радіаційної безпеки та фізичного захисту [20].

На запит правоохоронного органу, який проводить огляд місця події і здійснює необхідні заходи з метою виявлення ознак кримінального правопорушення і осіб, що його вчинили, Інститут ядерних досліджень, інша експертна організація досліджує і визначає характеристики радіоактивного матеріалу, а також проводить у межах своєї компетенції відповідні судові експертизи. Про результати досліджень та експертиз Інститут ядерних досліджень, інша експертна організація інформує зазначений правоохоронний орган, а також Держатомрегулювання та інші органи виконавчої влади, до компетенції яких належить створення системи запобігання незаконному обігу.

У разі встановлення підприємства (організації, установи) або фізичної особи, яка є власником або користувачем відповідного радіоактивного матеріалу, правоохоронний орган, який проводить огляд місця події і здійснює необхідні заходи з метою виявлення ознак злочину й осіб, що його вчинили, інформує керівника цього підприємства (організації, установи) або фізичну особу про перебування в незаконному обігу зазначеного радіоактивного матеріалу [20].

Зазначаємо, що поліцейські та інші учасники огляду місця події повинні дотримуватися норм та правил фізичного захисту, стандартів із безпеки поводження з радіоактивними матеріалами [10]. Зокрема, після огляду місця події члени СОГ повинні відійти за межі визначеної зони можливого ураження, зняти спеціальний одяг, засоби індивідуального захисту, рукавички та покласти їх у поліетиленовий пакет. Останніми знімаються рукавички, після чого, проводиться перевірка наявності забруднення на відкритих частинах обличчя, рук і тіла та одягу радіоактивними речовинами. Відкриті частини обличчя, рук і тіла обробляються побутовими засобами санітарної обробки. За необхідності здійснюється часткова санітарна обробка [10].

За результатами огляду місця події та проведення першочергових дій приймається рішення відповідно до вимог КПК України. Слідчий невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

Крім того, слід зауважити, що постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 року № 327 затверджено Порядок проведення державної перевірки систем фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання та планів взаємодії у разі вчинення актів ядерного тероризму [21].

Отже, алгоритм реагування поліції на виявлені радіоактивні матеріали, джерела іонізуючого контролю, які знаходяться поза регулюючим контролем, передбачає такі дії: пошук, виявлення, локалізацію, ідентифікацію радіонуклідів (ізоотопів), затримання правопорушників, тимчасове зберігання та розслідування.

3.2. Реагування в ситуаціях нападу на радіологічний об'єкт

Позаштатна ситуація – ситуація, що виникла на об'єкті охорони (навколо об'єкта охорони) внаслідок негативного впливу факторів та не може бути невідкладно подоланою наявними заходами охорони. Позаштатна ситуація може виникнути й унаслідок навмисного нападу. Серед попередньо визначених нами порушень особливу загрозу становлять саме ситуації нападу на радіологічний об'єкт. Суспільна небезпечність таких дій злочинців вимагає і відповідного ефективного реагування поліції.

Порядок взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів, затверджений наказом МВС України від 07 липня 2017 року № 577, поширюється на поліцейських, які входять до складу нарядів (екіпажів) територіальних органів і підрозділів Національної поліції України та беруть безпосередню участь у протидії злочинності, забезпечують публічну безпеку та порядок [13].

Оперативний черговий ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП) у разі отримання інформації про напад на об'єкт, охорона якого здійснюється озброєними працівниками поліції охорони:

- негайно вводить у дію план оборони об'єкта;
- орієнтує всі види нарядів (екіпажів) поліції про вчинення кримінальних та інших правопорушень, прикмети осіб, які їх учинили, об'єкти посягань, надає іншу необхідну інформацію;
- направляє на об'єкт озброєну вогнепальною зброєю та екіпіровану засобами бронезахисту і спеціальними засобами групу підрозділу поліції особливого призначення ГУНП (ВП ГУНП), попередньо повідомивши її керівнику пароль для взаємного розпізнавання нарядів поліції, вручивши розроблені згідно з планом оборони картки із зазначенням шляхів під'їзду до об'єкта, місць блокування (поверховий план будівлі, вкопювання), порядку взаємодії з додатковими силами й заходів безпеки. Пароль слід розуміти як умовне слово, яке служить засобом переконання для наряду поліції охорони (чергової зміни, начальника варти або особи, яка прибула з метою перевірки служби чи за тривожним сповіщенням) у тому, що чергова зміна, яка прибула (варта чи інша уповноважена особа), справді призначена з цією метою;
- направляє на об'єкт СОГ;
- у разі вчинення на об'єкт або наряд поліції охорони розбійного нападу з використанням зброї, захопленням заручників та інших позаштатних ситуацій відповідальними

особами ГУНП (ВП ГУНП) у встановленому порядку вводяться в дію оперативні плани. Затримання озброєних осіб проводиться поліцією особливого призначення НПУ.

На шляху слідування старший НР розподіляє обов'язки між членами наряду та визначає порядок їх дій після прибуття на місце, за потреби з'ясовує особливості об'єкта, що охороняється, вмикає пробісний маячок синього кольору та/або спеціальний звуковий сигнал, безпосередньо до об'єкта – забезпечує скритний під'їзд наряду [13].

Група підрозділу поліції особливого призначення ГУНП (ВП ГУНП):

- 1) у разі отримання повідомлення про напад на об'єкт, охорона якого забезпечується озброєними працівниками поліції охорони, з'ясовує в черговій службі ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП) подвійний пароль для взаємного розпізнавання нарядів і доступу до охоронюваного приміщення, отримує витяг з плану оборони (план-картку) та поверховий план будівлі (вкопіювання). План-схема – документальне визначення на схемі шляхом відображення виду зверху ділянки території та/або горизонтального розрізу (поверхового плану) будівлі (споруди) з відображенням їх характеристик та особливостей, меж (периметра, окремих приміщень), що підлягають охороні, з умовними позначеннями територій (місць) відповідальності, захисту і блокування технічними засобами, розташування контрольно-пропускних пунктів (входу / виходу фізичних осіб, в'їзду / виїзду транспортних засобів), постової мережі та безпечних маршрутів руху (у випадках застосування – основний та резервний) нарядів поліції охорони;
- 2) після прибуття на об'єкт з'ясовує обстановку та місцезнаходження додаткових сил і засобів, ставить завдання перед поліцейськими та розподіляє обов'язки, визначає місця розстановки та блокування об'єкта, організовує його огляд. Блокування розуміємо як ізоляцію району проведення спеціальних заходів з метою запобігання

проникненню сторонніх осіб та забезпечення безпеки громадян від можливої стрільби озброєних злочинців, протидію спробам злочинців (правопорушників) вирватися з району проведення спеціальних заходів, пропуск осіб у район проведення спеціальних заходів (за наявності підстав для цього);

- 3) за відсутності зовнішніх ознак проникнення (нападу), дотримуючись заходів особистої безпеки, під прикриттям членів наряду (екіпажу) поліції за подвійним паролем входить на об'єкт і разом з працівником поліції охорони НОБП оглядає приміщення з метою встановлення причини надходження сповіщення про тривогу. Відсутність умовної фрази у відгуку пароля (або необумовлений відгук) є сигналом про напад на об'єкт;
- 4) під час виявлення на об'єкті фактів очевидних порушень публічної безпеки та порядку вживає заходів щодо припинення правопорушення і затримання осіб, підозрюваних у вчиненні правопорушення, застосовуючи вогнепальну зброю та спеціальні засоби відповідно до законодавства України;
- 5) у разі перебування наряду поліції охорони в зоні проведення спеціальної чи іншої операції керівник цих заходів чи інша уповноважена особа координує дії наряду поліції охорони, за можливості не допускаючи послаблення заходів охорони, про що старший наряду поліції охорони інформує безпосереднього керівника.

У випадках неможливості своєчасного прибуття за тривожним сповіщенням у зв'язку з особливими обставинами (затори, технічна несправність транспорту та інші позаштатні ситуації) необхідно доповісти відповідальному або черговому і далі діяти за його вказівкою. Про прибуття і початок огляду об'єкта старший наряду реагування інформує відповідального або чергового підрозділу поліції. Після прибуття НР до об'єкта охорони:

- 1) поліцейський-водій (водій):
  - уживає заходів блокування службовим транспортним засобом можливі шляхи відходу (виїзду) правопорушників,

уникаючи можливості раптового нападу з боку зловмисників та потрапити в сектор ймовірного обстрілу;

- за потреби надає допомогу іншим членам наряду в обстеженні об'єкта охорони, припиненні правопорушення, затриманні правопорушників, попередньо закривши службовий транспортний засіб на центральний замок та включаючи протиугінну сигналізацію;

2) члени НР відповідно до Закону України «Про Національну поліцію»:

- розосереджено здійснюють потайний підхід до об'єкта, дотримуючись заходів особистої безпеки, взаємної страховки з вогнепальною зброєю в руках, приведеною у готовність до можливого застосування (якщо в обстановці, що склалась, можуть виникнути підстави для її застосування);
- за можливості та за потреби зупиняють сторонніх (підозрілих) осіб та транспортні засоби, що від'їжджають, для перевірки документів;
- проводять ретельне обстеження периметра, уразливих місць (двері, вікна, люки, дах, горищні, підвальні та суміжні з об'єктом, що охороняється, приміщення) та прилеглої території;
- під час слідування до багатопверхового будинку блокують під'їзд та ліфти, проводять ретельний огляд балконів, вікон, сходових маршів (площадок поверхів), підвальних і горищних приміщень, зовнішнім оглядом або іншими способами визначають місця проникнення у нічну пору доби, для зовнішнього огляду будівель використовують фарошукач.

Окрім того, під час під'їзду до об'єкта (під'їзду будинку), з якого надійшло сповіщення про тривогу, члени НР звертають увагу на поведінку сторонніх (підозрілих) осіб та транспортні засоби, які знаходяться біля нього [13].

У свою чергу, наряд охорони об'єктів і публічної безпеки:

- 1) у разі надходження сповіщення про тривогу:

- уживає заходів щодо закриття (блокування) вхідних дверей на об'єкті, перевіряє засоби зв'язку, виходить в ефір і прослуховує переговори інших нарядів (екіпажів) поліції;
- дотримуючись застережних заходів від раптового нападу та заходів особистої безпеки, у межах поста з'ясовує причину надходження сповіщення про тривогу, після чого діє залежно від конкретної ситуації, посиливши нагляд за матеріальними цінностями;

- про виявлені на об'єкті факти очевидних порушень публічного порядку та безпеки негайно інформує (Г)ПЦС (чергового УПО, ПП УПО), вживає заходів щодо припинення правопорушення та затримання осіб, підозрюваних у скоєнні правопорушення, застосовуючи за наявності законних підстав вогнепальну зброю та спеціальні засоби;

2) під час установлення факту нападу на об'єкт або за інших ускладнень оперативної обстановки:

- за допомогою ручної тривожної сигналізації або іншими доступними засобами негайно подає тривожне сповіщення на (Г)ПЦС, інформує чергову частину УПО (ПП УПО) та/або чергову службу ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП) і персонал об'єкта, припиняє роботу об'єкта, зачиняє (блокує) вхідні двері на об'єкті;
  - за можливості відбиває напад і вживає заходів до затримання осіб, підозрюваних у вчиненні правопорушення, застосовує вогнепальну зброю та спеціальні засоби відповідно до законодавства України;
  - з прибуттям групи підрозділу поліції особливого призначення ГУНП (ВП ГУНП) допускає її на об'єкт за подвійним паролем (словесним і цифровим) та з використанням умовної фрази, доповідає про обстановку і діє далі за розпорядженнями керівника спеціальної операції (старшого групи підрозділу поліції особливого призначення);
- 3) у разі виявлення ознак загрози або виникнення надзвичайної ситуації, небезпечної події, пов'язаних із

джерелами іонізуючого випромінювання, які знаходяться поза регулюючим контролем:

- негайно інформує територіальний орган ДСНС, посилює пильність та увагу на місці несення служби;
- за необхідності та за наявності можливості до прибуття територіального органу ДСНС, дотримуючись заходів особистої безпеки, здійснює заходи з відвернення небезпек, зокрема щодо: урятування людей, цінностей і майна. Під час евакуації персоналу, клієнтів і відвідувачів здійснює їх пропуск із дотриманням вимог установленого пропускового режиму;
- допускає на об'єкт працівників територіального органу ДСНС, аварійних служб і медичний персонал швидкої медичної допомоги за погодженням з керівництвом об'єкта під особистим наглядом.

Під час здійснення заходів необхідно визначити критичні завдання для представників служб реагування, які першими реагують на подію, а саме:

- встановлення зв'язку, що забезпечить ефективний обмін інформацією між представниками служб реагування та персоналом об'єкта де сталася подія. Він має бути своєчасним для того, щоб час виконання завдання бійцями реагування був коротшим за час виконання сценарію зловмисників. Також зв'язок має бути встановлений між усіма ресурсами, необхідними для встановлення зовнішнього та внутрішнього периметрів;
- визначення небезпечної зони. Силам реагування необхідно знати місцезнаходження зловмисника (ів) для забезпечення безпечного реагування. Для цього необхідно визначити небезпечну зону. Рекомендуємо співвідношення сил – 3:1 на користь сил реагування. Відповідний розрахунок сил робиться попередньо з урахуванням всіх можливих варіантів події. У разі відсутності необхідності скасовується прибуття підкріплення;
- встановити зовнішній та внутрішній периметри. Під час реагування поводяться заходи, метою яких є не

допущення виходу зловмисників із зони з джерелом іонізуючого випромінювання. Відбувається блокування території, прилеглої до об'єкта. У випадку, коли джерело іонізуючого випромінювання вийде з під контролюваної силами реагування території виникне необхідність збільшувати зовнішній периметр і відповідно сили реагування. Внутрішній периметр забезпечує блокування на достатньо близькій дистанції, щоб не допустити вихід зловмисників з радіоактивним матеріалом. Зовнішній периметр захищає сили реагування, розташовані на внутрішньому периметрі та забезпечує ешелонований захист об'єкта та прилеглої до нього території. Спочатку виникає необхідність у забезпечення зовнішнього блокування, взявши під контроль всі виходи. Зовнішній периметр не залучається для встановлення внутрішнього блокування. Якщо дозволяє час, забезпечується блокування приміщення з джерелом або ж певної частини об'єкта;

- встановити командний пункт. Для функції командування та управління необхідне місце, де можна працювати та забезпечувати управління силами реагування – командний пункт;
- визначити зони очікування – сили реагування повинні знати зони, куди вони повинні прибувати. Також сили реагування повинні забезпечити тактичне переміщення з місця очікування в небезпечну зону;
- своєчасно визначити додаткові ресурси, тобто яка ще підтримка буде необхідна для забезпечення блокування та контролю ситуації.

Отже, реагування має бути своєчасним, достатнім та ефективним для забезпечення успішного блокування об'єкта та злочинців. Сили реагування повинні переважати сили зловмисників. Також сили реагування повинні попередньо пройти відповідну підготовку та повинні розуміти, яким чином забезпечувати блокування злочинців. Спорядження, зброя бійців сил реагування, тактика їхніх дій повинна переважати тактичні дії злочинців.

Окрім того, сили реагування також відслідковують напрямки відходу правопорушників, пішки чи на транспортному засобі вони зникли, їх прикмети, номерні знаки та марку, модель транспортних засобів. Визначивши ймовірні напрямки руху транспортного засобу з особами, які вчинили правопорушення, перед силами реагування постає завдання нарядом поліції з визначенням меж блокування вулиць, населених пунктів, міст, районів, областей тощо.

Під час виявлення особи, яка чинить збройний опір, черговий органу поліції повинен зареєструвати повідомлення в установленому порядку та негайно доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП) та до чергової служби вищого рівня. За рішенням начальника органу (підрозділу) поліції ввести в дію спеціальний оперативний план «Грім», у подальшому діяти згідно з цим планом і вказівками керівника поліцейської операції. Також про введення зазначеного спеціального оперативного плану черговий повинен повідомити чергових прокуратури та територіального органу (підрозділу) СБУ. Після завершення поліцейської операції поінформувати про її результати чергову службу вищого рівня.

Наведене вище дозволяє нам висновувати, що керівник, який перебуває на місці події, має відповідати за управління силами реагування і мати можливість підтримувати ефективний зв'язок з усіма, хто бере участь в операції. Ефективне командування, управління та зв'язок чітко визначає законні підстави застосування сили, зброї, спеціальних засобів.

3.3. Реагування поліції на порушення правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів

Відповідно до чинних законодавчих норм перевезення слід розуміти як діяльність, пов'язану з підготовкою, завантаженням, відправленням, транспортуванням, включаючи транзитне зберігання, розвантаження і приймання в кінцевому пункті призначення вантажів радіоактивних матеріалів та упаковок [5].

Для вдосконалення нормативно-правових актів щодо регулювання ядерної та радіаційної безпеки під час перевезення радіоактивних матеріалів наказом Державної інспекції ядерного регулювання України від 27.10.2020 № 436 затверджено Правила безпечного перевезення радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2020) [22]. Їх метою є встановлення єдиних вимог, дотримання яких є обов'язковим для забезпечення безпеки й захисту людей, майна та навколишнього природного середовища від шкідливого впливу іонізуючого випромінювання під час перевезення радіоактивних матеріалів.

Згідно з вимогами ПБПРМ-2020 захист досягається шляхом обов'язкового застосування заходів із:

- утримання радіоактивного вмісту;
- контролю потужності зовнішньої дози;
- запобігання критичності;
- запобігання пошкодженню в результаті теплового впливу [22].

Слід зазначити, що виконання визначених Правилами вимог, забезпечується шляхом:

- застосування диференційованого підходу до меж активності вмісту упаковок і засобів перевезення, а також до нормативних характеристик конструкцій пакувальних комплектів залежно від небезпеки, яку становить радіоактивний вміст;
- установлення вимог до конструкції та експлуатації упаковок, а також обслуговування пакувальних комплектів,

у тому числі з урахуванням характеру радіоактивного вмісту;

- обов'язкового застосування заходів усіх видів контролю, включаючи, коли це необхідно, процедури затвердження, які здійснює Держатомрегулювання;
- планування та підготовки заходів з аварійного реагування для захисту людей, майна та навколишнього природного середовища [22].

Отже, Правила застосовуються до перевезення радіоактивних матеріалів усіма видами наземного, водного та повітряного транспорту. Безпосередньо перевезення включає всі операції та умови, що пов'язані з переміщенням радіоактивного матеріалу і складають цей процес, зокрема:

- проєктування, виготовлення, обслуговування і ремонт пакувального комплексу;
- підготовку, завантаження, відправлення, транспортування, включаючи транзитне зберігання, транспортування після зберігання, розвантаження і приймання в кінцевому пункті призначення вантажів радіоактивних матеріалів і упаковок [22].

На нашу думку, правильним є застосований в Правилах диференційований підхід з урахуванням таких умов перевезення:

- звичайні умови перевезення (без будь-яких інцидентів);
- нормальні умови перевезення (незначні події);
- аварійні умови перевезення.

До вантажів підвищеної небезпеки відносяться небезпечні вантажі, що можуть бути використані не за призначенням, а в терористичних цілях та відповідно призвести до тяжких наслідків, зокрема масової загибелі людей або великих руйнувань [23]. Перевізник небезпечного вантажу – це юридична (резидент і не резидент) або фізична особа (громадянин України, іноземець, особа без громадянства), яка здійснює перевезення небезпечного вантажу.

Перевезення небезпечного вантажу передбачає необхідність погодження маршруту. Під маршрутом перевезення, згідно

діючих норм, розуміємо заздалегідь визначений шлях, напрям перевезення [15]. Під погодженням маршруту руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів розуміємо безпосереднє погодження з Національною поліцією України руху транспортних засобів конкретними вулицями та дорогами, що обумовлює недопущення проїзду через комерційні або житлові райони, екологічно чутливі райони, промислові зони з небезпечними об'єктами або дорогами транспортних засобів, які становлять серйозну фізичну небезпеку для учасників руху; вимоги щодо руху та стоянки в разі несприятливих погодних умов, землетрусів, аварій, страйків, громадських заворушень або військових дій; обмеження руху транспортних засобів у певні дні тижня або року. А під організацією охорони перевезення слід розуміти комплекс заходів охорони під час проведення перевезення з прив'язкою до конкретних видів транспорту чи заходів, що містять інформацію про чисельність охорони, її озброєння з прив'язкою до конкретних транспортних засобів і маршрутів перевезення [15].

Слід зазначити, що згідно до положень пункту 2.4.1 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, відомості за сукупністю всіх показників про транспортний засіб, деталізований маршрут та строк здійснення спеціального перевезення територією України, окремо щодо: вантажів (виробів або матеріалів), які містять державну таємницю; вантажів, втрата яких створює загрозу національним інтересам і безпеці; вантажів з небезпечними властивостями (вибухові, ядерні матеріали I та II категорії, радіоактивні відходи I категорії, відпрацьоване ядерне паливо) мають гриф секретності «таємно» [15] і тому оприлюдненню не підлягають.

Згідно з чинними нормами законодавства України водій транспортного засобу, що перевозить небезпечні вантажі, у разі дорожньо-транспортної пригоди або вимушеної зупинки, у результаті яких небезпечні вантажі проникли або можуть проникнути назовні, повинен негайно сповістити про це підрозділ поліції та вжити відповідних заходів, передбачених Правилами дорожнього руху та іншими нормативно-правовими актами.

Зауважимо, що під час перевезення радіоактивних матеріалів необхідно вживати надійні заходи для забезпечення збереження цих матеріалів для запобігання їх незаконного вилучення чи ушкодження і недопущення неналежного ослаблення контролю над матеріалом. Також під час перевезення радіоактивних матеріалів, які мають додаткову небезпеку, а також радіоактивних матеріалів, які перевозяться разом з іншими небезпечними вантажами, додатково застосовуються відповідні правила перевезення небезпечних вантажів [23].

За необхідності визначається маршрут охорони, що слід розуміти як забезпечення мобільним нарядом заходів охорони шляхом супроводження мобільних об'єктів охорони під час їх перевезення автомобільним транспортом небезпечних вантажів або технічного спостереження за їх рухом з реагуванням на тривожні сповіщення (сповіщення про тривогу), відомості про вид та маршрут (кілометраж) руху яких відображені в дислокації.

На нашу думку доцільно здійснити аналіз реагування підрозділів поліції на інциденти, пов'язані з порушенням правил перевезення радіоактивних матеріалів. Отже, у разі отримання повідомлення про порушення правил перевезення радіоактивних матеріалів або незаконне поводження з ними чи під час безпосереднього виявлення підозрюваного об'єкта поліцейські зобов'язані негайно вжити заходів щодо забезпечення індивідуальної та публічної безпеки, недопущення подальшого контакту людей і тварин з ними, та в обов'язковому порядку повідомити оперативного чергового по органу (підрозділу) поліції про цей факт [10]. Безпосередньо оперативний черговий підрозділу поліції, отримавши повідомлення про порушення правил перевезення радіоактивних матеріалів, повинен негайно:

- 1) зареєструвати повідомлення в журналі єдиного обліку та доповісти про подію начальникові органу (підрозділу) поліції, його заступнику – начальнику слідчого відділу (відділення), заступникові з питань превентивної діяльності, начальнику сектору реагування патрульної поліції,

відповідальному по органу (підрозділу) поліції та оперативному черговому вищого рівня;

- 2) направити на місце події відповідно екіпіровані наряди поліції та СОГ, які забезпечуватимуть публічну безпеку й порядок, а також оточення місця події до прибуття аварійно-рятувальних служб. За необхідності на місце події спрямовує і бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 3) проінформувати про отримане повідомлення територіальні органи ДСНС або підпорядковані їм підрозділи, а також територіальні органи (підрозділи) СБУ, Держекоінспекції, Держпродспоживслужби, Держатомрегулювання, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування тощо.

Поліцейські, які прибули першими до місця події, проводять першочергові дії:

- 1) евакуюють людей із зони можливого ураження на мінімальну безпечну відстань (приблизно 100–400 м) в напрямку, протилежному напрямку вітру, з урахуванням географічного розташування місця події, кліматичних умов, характеру місцевості та/або особливостей водного простору, наявності будівель та/або споруд, закритого простору, потенційних об'єктів ураження тощо;
- 2) встановлюють час, місце та обставини пригоди, марку, номерний знак та належність транспортного засобу, причетного до пригоди;
- 3) визначають належність транспортного засобу, марку, модель, номерний знак; категорію, клас та водійський стаж; місце роботи, а також чи є підозра щодо перебування водія в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;
- 4) з'ясовують установчі дані водія, заявника та свідків події, місце перебування;
- 5) визначають наявність травмованих осіб, їх установчі дані, стан здоров'я, місце перебування;

- 6) уживають заходів для надання невідкладної, зокрема медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок ураження небезпечними матеріалами, та викликають медичних працівників до місця події для надання медичної допомоги, а також, за можливості, інформують членів сім'ї потерпілих;
- 7) організують огороження зони можливого ураження та встановлюють попереджувальні знаки, у тому числі для транспортних засобів, а також забезпечують безпеку дорожнього руху;
- 8) забезпечують публічну безпеку та порядок навколо зони можливого ураження, недопущення контакту людей і тварин з місцем виявлення підозрюваного об'єкта;
- 9) здійснюють інші заходи для забезпечення безпеки громадян та довкілля, передбачені законодавством України.

Огляд транспортного засобу повинен проводитися в присутності фахівців відповідних органів та установ. СОГ екіпірується спеціальним одягом та засобами індивідуального захисту, аналіз яких нами було наведено при визначенні загальних засад реагування поліції на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.

Поверхнева перевірка транспорту здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про Національну поліцію». Зазначаємо, що поліцейські та учасники огляду місця події, пов'язаного з порушенням правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів, повинні дотримуватися норм та правил фізичного захисту, стандартів із безпеки поведінки з радіоактивними матеріалами [10].

4. КАРТА ОБ'ЄКТА ТА ОБ'ЄКТОВИЙ ПЛАН РЕАГУВАННЯ

Фізичний захист ядерних матеріалів, ядерних установок, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання спрямований на захист інтересів національної безпеки, попередження та припинення диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення ядерного матеріалу, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання, а також зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї [6]. Фізичний захист передбачає розробку та впровадження системи охорони об'єкта, де є джерело іонізуючого випромінювання.

Система фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання – сукупність організаційно-правових та інженерно-технічних заходів, що здійснюються з метою створення умов, спрямованих на мінімізацію можливості вчинення диверсії, крадіжки або будь-якого іншого неправомірного вилучення радіоактивних матеріалів та зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї [6].

Оборона різних джерел іонізуючого випромінювання має на меті не допустити їх захоплення (зруйнування) та відбити наступ переважаючих сил противника. Вона організовується та ведеться в системі територіальної оборони. Оборона має бути стійкою, активною, здатною відбити напад противника з будь-якого напрямку. Оборону різних джерел іонізуючого випромінювання від нападу ззовні та звільнення їх від нападників здійснюють Національна гвардія України та сили допомоги ззовні (відповідні правоохоронні органи, підрозділи спеціального призначення, інші утворені відповідно до законів України військові формування) згідно із законодавством [6].

Відповідно план фізичної безпеки об'єкта зі джерелом іонізуючого випромінювання, як окремий документ повинен обґрунтовано визначати передбачувані безпекові події, наводить заплановані первинні дії (у тому числі сповіщення відповідних відомств). В плані також розподіляються обов'язки між відповідними співробітниками експлуатуючої організації та персоналом реагування. Складовими Плану реагування на надзвичайну ситуацію є цільова тека (картка об'єкта) та об'єктовий план реагування.

Безпосередньо правоохоронні органи, у тому числі й підрозділи Національної поліції, у сфері фізичного захисту:

- беруть участь у проведенні оцінки загрози вчинення диверсії, крадіжки або будь-якого іншого неправомірного вилучення радіоактивних матеріалів та у визначенні проектної загрози;
- беруть участь у визначенні рівня фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання, а також у розробленні, створенні та запровадженні в дію відповідних систем фізичного захисту;
- інформують орган державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки про необхідність коригування встановленого рівня фізичного захисту;
- вживають заходів відповідно до компетенції і чинного законодавства у разі виявлення порушень встановленого рівня фізичного захисту;
- забезпечують професійну підготовку посадових та службових осіб підрозділів, які здійснюють функції фізичного захисту;
- у межах своєї компетенції здійснюють оперативно-розшукову діяльність щодо виявлення і попередження, припинення та розкриття відповідних правопорушень у сфері фізичного захисту, передбачених Законом України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» [6], та щодо повернення зниклих

ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання;

- беруть участь у проведенні спеціальної перевірки громадян у зв'язку з наданням їм допуску до особливих робіт [6, ст. 23].

Система охорони об'єкта – комплекс сил та засобів, які застосовуються для виконання поставлених службових завдань. Зазначений комплекс повинен відповідати характеру та особливостям об'єкта, що охороняється, рівню його обладнання інженерно-технічними засобами охорони, глибині та забезпеченню надійності охорони і сприяти найефективнішому використанню цих сил і засобів.

Отже, цільова тека є підбіркою даних, пов'язаних з об'єктом та містить стислу інформацію про ціль та відповідні матеріали, а також забезпечує підтримку плану заходів, які вживаються у разі спроби крадіжки. Тека накопичується як друкованими так і електронними документами. Також цільова тека допомагає представникам служб реагування в розробці об'єктового плану реагування, приймати вчасні та ефективні рішення у першій фазі критичного інциденту та надає представникам служб реагування безпосередню інформацію про об'єкт.

Цільова тека (картка об'єкта) призначається для використання центральним пультом фізичного захисту (ЦПФЗ) або диспетчерською службою поліції для передачі критичної інформації наряду реагування, коли вони прямують на об'єкт. Вона містить наступну інформацію:

- кількість бійців, необхідну для адекватного реагування;
- хронологію реагування – сигнал тривоги набуває найвищого пріоритету;
- кількість персоналу на місці;
- подробиці безпекової ситуації на об'єкті.

Цільова тека допомагає полегшити навчання служб реагування та сприяє ознайомленню сил реагування з об'єктами, що містять джерела іонізуючого випромінювання та використовуються під час щоденних інструктажів.

Представники сил реагування другої хвилі можуть використовувати цільову теку для:

- визначення розташування пожежних гідрантів (пожежні підрозділи);
- створення станцій дезактивації (бригади ліквідації наслідків техногенних катастроф ДСНС);
- визначення місць розташування майданчиків для очікування (різні відомства);
- визначення найближчої лікарні (медична підтримка);
- визначення майданчиків для приземлення гвинтокрилів, тощо.

Цільова тека складається з обкладинки на якій повинні бути зазначені всі підписи та погодження та розділів (додаток А). Розділ 1. Огляд об'єкту – містить: загальну інформацію про об'єкт; опис об'єкта; основні цілі, що охороняються; опис програми захисту; системи фізичної безпеки. Розділ II. План об'єкта – містить: плани поверхів (приміщень) та контактну інформацію.

План оборони об'єктів, охорона яких забезпечується озброєними працівниками поліції охорони (тобто об'єктовий план. – *Прим. авт.*), призначений для координації дій та забезпечення належної взаємодії сил і засобів органів та підрозділів поліції під час виникнення загрози безпеці об'єкта, його персоналу, клієнтів і відвідувачів у мирний час.

Плани оборони (об'єктові плани) розробляються для стаціонарних особливо важливих об'єктів, охорона майна яких відповідно до умов договорів, що мають сталий порядок обслуговування (понад три місяці), цілодобово здійснюється стаціонарними постами поліції охорони шляхом забезпечення пропускового та/або внутрішньооб'єктового режиму [13].

Дії за планом оборони запроваджуються в період охорони об'єкта постами (постом) поліції охорони під час безпосереднього виникнення загрози. До основних видів загрози належать:

- 1) порушення публічної безпеки та порядку;
- 2) скоєння розбійного нападу чи інші ускладнення оперативної обстановки;

- 3) виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних подій або іншої позаштатної ситуації [13].

План оборони (об'єктовий план) розробляється (коригується) уповноваженими особами органу (підрозділу) поліції охорони (робочою групою) та затверджується керівництвом ГУНП (ВП ГУНП). У разі необхідності до розроблення (коригування) плану оборони в установленому порядку залучаються представники заінтересованих підрозділів ГУНП (ВП ГУНП), УПП ДПП [13].

Цей документ містить докладну інформацію про конкретний спосіб дій сил реагування під час безпекового інциденту на цільовому об'єкті, а також про стратегію захисту, закріплену за конкретною ціллю. Співробітники сил реагування (як сили охорони об'єкта, так і зовнішні відомства), як правило, є виключним колом осіб, які потребують ознайомлення з інформацією об'єктового плану реагування. Він використовується для захисту від загальних сценаріїв, пов'язаних з незаконним заволодінням матеріалом та забезпечує підтримку стратегії блокування об'єкта під час безпекового інциденту.

План реагування слід розробляти на основі конкретного об'єкта де знаходиться джерело іонізуючого випромінювання. В плані реагування висвітлена інформація з цільової теки (карти, плани поверхів будівель, тощо). Рекомендується для перевірки плану виїзд на місце з обходом об'єкта.

Безпосередня інформація для сил реагування на об'єкті повинна охоплювати наступні відомості:

1. Процеси моніторингу та сповіщення на місцевому центральному пульті фізичного захисту або ж віддаленій станції моніторингу;
2. Критичні завдання для озброєних та неозброєних охоронців;
3. Необхідна кількість співробітників сил реагування;
4. Стратегія забезпечення зв'язку між всіма, хто входить до сил реагування;
5. Місця розташування – фіксовані пости, патрулі, тощо.

Інформація для зовнішніх сил реагування повинна охоплювати наступні відомості: підрозділи поліції, включені до сил реагування; необхідна кількість співробітників сил реагування; час реагування; критичні завдання для зовнішніх сил реагування; забезпечення загального командування й управління під час реагування під час безпекового інциденту з джерелом іонізуючого випромінювання.

Отже, перед початком розробки плану (об'єктового плану) члени робочої групи ознайомлюються з розташуванням об'єкта, проводять рекогносцировку прилеглої до нього місцевості, під час якої визначаються:

- кількісний склад задіяних нарядів (екіпажів) поліції, які направляються на об'єкт оборони, їх озброєння, забезпечення транспортними засобами, засобами зв'язку, індивідуального захисту та спеціальними засобами;
- основні й запасні маршрути руху нарядів (екіпажів) поліції для своєчасного їх прибуття на об'єкт оборони з різних напрямків у найкоротші строки;
- місця зупинки транспортного засобу, розміщення поліцейських на прилеглої до об'єкта оборони території з урахуванням секторів обстрілу та завдань, визначених кожному наряду (екіпажу) поліції, порядок їх виконання;
- організація управління нарядами поліції, введення додаткових сил, сигнали оповіщення і взаємне розпізнавання, способи та порядок установа (підтримання) зв'язку між додатковими силами й нарядом поліції охорони, який безпосередньо охороняє об'єкт, а також інші заходи, що унеможливають випадкове застосування вогнепальної зброї та спеціальних засобів проти членів інших нарядів (екіпажів) поліції, персоналу, клієнтів, відвідувачів на об'єкті та осіб, які опинилися в зоні проведення спеціальної операції;
- шляхи та способи проникнення групи підрозділу поліції особливого призначення ГУНП (ВП ГУНП) на територію або в різні приміщення на об'єкті з використанням

головних і запасних входів, вікон, люків, вентиляційних шахт, горищ, підвалів та інших приміщень;

- вірогідні місця для нападу (проникнення) на об'єкт оборони, шляхи відходу та місця укриття правопорушників, а також найбільш доцільні місця і способи їх блокування та затримання осіб, підозрюваних у скоєнні правопорушення;
- організація поетапної оборони окремих приміщень за неможливості захисту всього об'єкта [13].

Порядок взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів, затверджений наказом МВС України від 07 липня 2017 року № 577, визначає вимоги до оформлення плану оборони, зокрема:

- план оборони оформляється на стандартних аркушах формату А4 та реєструється в канцелярії УПО (ПП УПО);
- аркуші плану оборони повинні бути пронумеровані, прошнуровані, скріплені печаткою. Титульний аркуш повинен містити відомості про найменування органу (підрозділу) поліції охорони, номер поста чи маршруту охорони;
- гриф обмеження доступу до інформації встановлюється згідно з вимогами законодавства України [13].

План оборони складається з трьох розділів (додаток Б):

- 1) у розділі I зазначаються випадки, у яких оперативний черговий ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП) запроваджує передбачені таким планом дії;
- 2) у розділі II наводиться характеристика стану охорони об'єкта;
- 3) у розділі III описується порядок дій нарядів (екіпажів) поліції, працівників об'єкта та інших осіб (служб) під час виникнення основних видів загроз.

Також слід указати, що до плану оборони об'єкта також долучаються:

- 1) план-картка розстановки сил і засобів органів Національної поліції України у разі надходження сповіщення

про тривогу з об'єкта охорони (далі – план-картка) (додаток В), до якої входять:

- схема розташування об'єкта охорони на місцевості із зазначенням під'їзних шляхів та розстановки нарядів, які за сповіщенням про тривогу прибувають на об'єкт охорони;
- перелік обов'язків задіяних членів нарядів (екіпажів) поліції, інших суб'єктів і служб охоронної діяльності.

На зворотному боці плану-картки зазначається план розташування внутрішніх приміщень на об'єкті (поверховий план будівлі, вкопіювання) та постів за видами охорони;

- 2) розрахунок сил і засобів поліцейських (працівників поліції охорони), що залучаються для оборони об'єкта;
- 3) список керівників та уповноважених (посадових) осіб об'єкта охорони із зазначенням їх місця проживання та контактних телефонів [13].

Плани оборони складаються у 2 примірниках. Перший примірник плану оборони надсилається до ГУНП (ВП ГУНП) за територіальністю та додається до службової документації чергової служби ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП). Другий примірник залишається в УПО (ПП УПО) та додається до літерної справи на охорону об'єкта або зберігається окремо в канцелярії. Витяги з плану оборони зберігаються на постах поліції охорони та в керівника об'єкта оборони. Витяги про порядок дій нарядів поліції охорони зберігаються у черговій частині УПО (ПП УПО або на (Г) ПЦС) та долучаються до службової документації нарядів реагування [13].

Варто зауважити, що для взаємного розпізнавання нарядів органів і підрозділів поліції на кожний день (добу) установлюються подвійні паролі (словесні та цифрові). Розробка подвійних паролів та умовних фраз покладається на осіб УПО (ПП УПО), відповідальних за організацію фізичної охорони.

Подвійні паролі та умовні фрази на наступний місяць оформляються до 25 числа поточного місяця та надсилаються до ГУНП (ВП ГУНП) згідно з вимогами нормативно-правових

актів щодо охорони державної таємниці та інформації з обмеженим доступом, що є власністю держави, і зберігаються у чергових службах ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП). Подвійний пароль повідомляється нарядом поліції охорони запискою під час проведення інструктажу [13].

5. ВІДПРАЦЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ВПРАВ ЗА ТИПОВИМИ СЦЕНАРІЯМИ

Ефективність дій сил реагування на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем, упровадження заходів мінімізації наслідків протиправних дій залежить від рівня готовності та здатності працівників поліції до виконання завдань, передбачених чинними нормами.

Важливим засобом забезпечення і підтримання високого рівня готовності та здатності персоналу адекватно реагувати на надзвичайні ситуації вважаються спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту, що завершують певний період об'єктової підготовки суб'єктів господарювання до дій у надзвичайних ситуаціях [24], у тому числі й тих, які пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання.

Проведений нами аналіз нормативно-правового забезпечення дозволяє зробити висновок, що з метою якісної підготовки підрозділів поліції до реагування на джерела іонізуючого випромінювання, які знаходяться поза регулюючим контролем, використовуються відомчі (для підрозділів поліції) і міжвідомчі (спільні для різних правоохоронних органів) навчання.

Так, з метою навчання та набуття працівниками поліції навичок кваліфікованих дій в умовах ускладненої оперативної обстановки та під час безпосереднього виникнення загрози на об'єктах охорони, забезпечення належної взаємодії між силами реагування поліції та ефективного управління черговими службами ГУНП (ВП або СРПП ВП ГУНП), УПО (ПП УПО) проводяться практичні навчання (навчальні тренування). Оперативно-тактичні навчання слід розуміти як відпрацювання на місцевості нарядами (екіпажами) територіальних органів і підрозділів поліції, вільними від несення служби за основними обов'язками, тривожних сповіщень та інших

повідомлень про правопорушення чи виникнення загрози на об'єктах охорони.

Порядок і періодичність проведення оперативно-тактичних навчань на міському та районному рівні у взаємодії з УПО, ГУНП, УПП ДПП установаються та погоджуються керівництвом УПО (ПП УПО), ГУНП (ВП ГУНП), УПП ДПП шляхом видання організаційно-розпорядчого документа.

Згідно з чинним Порядком взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів, затвердженим наказом МВС України від 07 липня 2017 року № 577, оперативно-тактичні навчання проводяться за такими напрямками:

- тривожне сповіщення з об'єкта охорони;
- тривожне сповіщення з квартири (іншого житлового, службового чи побутового приміщення. – *Прим. авт.*);
- тривожне сповіщення на посту фізичної охорони, оборона якого здійснюється відповідно до встановленого плану;
- повідомлення спецліній «102» чи з іншого джерела про правопорушення [13].

Керівником спільних навчань на районному рівні призначається заступник начальника за погодженням з керівництвом УПП ДПП і ВП ГУНП, а безпосередня організація (проведення) та документування етапів проведення оперативно-тактичних навчань покладаються на одного з командирів ПП УПО.

Матеріали проведення оперативно-тактичних навчань зберігаються в командира ПП УПО в наглядній справі, надалі – передаються на збереження до архівного підрозділу за місцем їх формування [13].

Підготовка до проведення оперативно-тактичних навчань передбачає:

- розробку тактичного задуму, плану-сценарію навчання, ввідних завдань;
- підготовку керівників, учасників навчань, матеріально-технічного забезпечення, місця проведення навчання;

- організацію зв'язку, використання засобів відео-, фото- зйомки [13].

Тактичний задум наноситься на карту із зазначенням місця дислокації сил і засобів кожного окремого підрозділу, а також місця, де передбачається проведення запланованих навчань. На основі тактичного задуму розробляється план-сценарій заходів з організації спільних оперативно-тактичних навчань (додаток Г) із вказівкою часу проведення всіх етапів та дій його учасників.

Для забезпечення підготовки навчань призначаються керівник, посередники, умовні злочинці (правопорушники), за необхідності створюється штаб.

Для проведення навчання слід підготувати такі організаційні матеріали:

- графік проведення навчань на квартал, підписаний керівництвом УПО (ПП УПО), погоджений з ГУНП (ВП ГУПН) за компетенцією та УПП ДПП (у разі залучення);
- організаційно-розпорядчий документ (готується на кожне оперативно-тактичне навчання), підписаний (або погоджений) керівниками заінтересованих органів і підрозділів поліції відповідно до графіка проведення навчань та компетенції;
- план-сценарій навчань та контрольна картка проведення оперативно-тактичного навчання (додаток Г) [13]. Рекомендуємо в плані-сценарії навчань визначити різні моделі дій порушника (порушників), тобто абстрактний формалізований або неформалізований опис дій порушника (порушників).

Навчання проводяться з отриманням вогнепальної зброї без набоїв. Для імітації ведення стрільби зі зброї можуть використовуватися холості набої, а для імітації вибуху – вибухові пакети. На всіх етапах навчання використання вибухових речовин, холостих набоїв повинно суворо контролюватися досвідченим працівником вибухово-технічної служби. Згідно з чинними нормами категорично забороняється вести прицільну стрільбу

холостими набоями по живих цілях, будовах, легкозаймистих предметах і матеріалах, на небезпечній відстані, торкатися вибухових пакетів, які не здетонували [13].

Після закінчення навчань район його проведення необхідно ретельно оглянути та очистити від імітаційних засобів, які використовувалися або не спрацювали, вилучити та здати на склад спеціальні засоби, що залишилися в учасників навчань. Підсумки оперативно-тактичних навчань підбиває керівник, про що з використанням рапортів посередників звітним документом інформує начальника органу поліції, який призначив оперативно-тактичні навчання.

За результатами навчання зібрані фото- та відеоматеріали можуть бути використані у створенні навчального фільму для демонстрації поліцейським та працівникам поліції охорони, які не брали участь в оперативно-тактичному навчанні [13].

Основні положення з організації, підготовки та проведення навчань визначено також і в Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту, затвердженому наказом МВС України від 28.11.2019 р. № 991 [25].

Отже, для організації проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань затверджуються графіки їх проведення. Організація проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань складається з етапів: підготовчого, етапу проведення навчання / тренування та етапу підведення підсумків навчання / тренування. На нашу думку, дії підрозділів поліції, які входять до сил реагування на джерела іонізуючого випромінювання, відпрацьовуються під час практичних вправ за типовими сценаріями (планшетні навчання).

На підготовчому етапі спеціальних об'єктових навчань і тренувань його учасникам надається інформація про зміст та структуру їх дій за планами типових сценаріїв. Окремо визначаються заходи зі взаємодії з ДСНС, СБУ та іншими суб'єктами.

На етапі проведення навчання, тренування через імітаційне моделювання елементів обстановки проходить практичне

вирішення силами реагування завдань, відпрацювання передбачених планами заходів та алгоритму організованих у визначений період часу дій в умовах, наближених до реальних. Так, до повноважень керівників ГУНП, УПП ДПП, УПО відноситься визначення періодичності та організації проведення спільних оперативно-тактичних навчань в умовах, що максимально наближені до реальної обстановки [13].

Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту є формою практичної підготовки працівників, зокрема керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту, що загалом визначає готовність підприємств, установ та організацій до реалізації планів реагування на надзвичайні ситуації (інструкцій щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій), локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період. За своїм призначенням спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту можуть бути плановими, показовими та експериментальними [25]. Суб'єктом таких навчань можуть бути й підрозділи поліції, які входять до сил реагування на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза відомчим реагуванням.

Планові спеціальні об'єктові навчання і тренування завершують певний період об'єктової підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Показові спеціальні об'єктові навчання і тренування проводять з метою досягнення єдності поглядів на організацію та методику проведення навчань, показу зразкових і найбільш доцільних дій його учасників під час вирішення покладених на них завдань.

Експериментальні спеціальні об'єктові навчання і тренування передбачають пошук або випробування та освоєння найбільш ефективних способів захисту персоналу, підвищення стійкості функціонування об'єкта в умовах надзвичайних

ситуацій (зокрема, в умовах нападу. – *Прим. авт.*), прийомів проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Показові та експериментальні спеціальні об'єктові навчання і тренування проводять за потреби. Терміни проведення таких навчань і тренувань визначаються планами основних заходів цивільного захисту на рік, що розробляються та затверджуються відповідно до Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09 серпня 2017 року № 626 [26].

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

---

1. Право особи на захист від впливу іонізуючого випромінювання.
2. Порушення, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання.
3. Джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.
4. Правопорушення у сфері використання ядерної енергії.
5. Порушення законодавства України у сфері фізичного захисту.
6. Підстави адміністративної відповідальності за порушення вимог режиму радіаційної безпеки.
7. Підстави кримінальної відповідальності за вчинення дій, пов'язаних із незаконним поводженням з радіоактивними матеріалами.
8. Види кримінальних правопорушень, які пов'язані саме з незаконним обігом радіоактивних, хімічних, біологічних та ядерних матеріалів.
9. Види кримінальних правопорушень, які пов'язані з протиправними діями, спрямованими на порушення діяльності об'єктів, де зберігаються ці небезпечні матеріали.
10. Види кримінальних правопорушень, які пов'язані з порушенням правил поводження з небезпечними матеріалами.
11. Протиправні дії з небезпечними речовинами, що використовуються як засоби вчинення кримінальних правопорушень.
12. Підрозділи поліції, уповноважені реагувати на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.
13. Правові засади діяльності підрозділів поліції, уповноважених реагувати на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

---

14. Повноваження Департаменту забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами.
15. Повноваження поліції охорони під час реагування на виявлені джерела іонізуючого випромінювання.
16. Загальні засади реагування поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.
17. Сутність оперативного реагування поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання.
18. Діяльність СОГ на місці події.
19. Реагування на незаконний обіг радіоактивних матеріалів.
20. Реагування на крадіжку радіоактивних речовин.
21. Реагування поліції під час виявлення радіоактивних речовин.
22. Взаємодія Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України та Національної гвардії України під час реагування на джерела іонізуючого випромінювання.
23. Реагування в ситуаціях нападу на радіологічний об'єкт.
24. План оборони об'єкта.
25. Повноваження сил реагування під час реагування на напад на об'єкт.
26. Тактичні дії під час блокування правопорушників.
27. Реагування поліції охорони під час надходження сповіщення про тривогу.
28. Дії сил реагування у разі встановлення факту нападу на об'єкт.
29. Дії під час виявлення особи, яка чинить збройний опір / групи осіб, які чинять збройний опір.
30. Реагування поліції на порушення правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів.
31. Правила безпечного перевезення радіоактивних матеріалів.
32. Вантажі підвищеної небезпеки.
33. Перевезення радіоактивних матеріалів.

34. Дії СОГ під час огляду місця події, пов'язаного з порушенням правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів.

35. Сутність фізичного захисту ядерних матеріалів, ядерних установок, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання.

36. Сутність оборони джерел іонізуючого випромінювання.

37. Розробка плану оборони.

38. Реагування поліції за об'єктовим планом.

39. Взаємодія органів і підрозділів поліції під час організації та виконання заходів із фізичної охорони об'єкта.

40. Відпрацювання практичних вправ за типовими сценаріями (планшетні навчання).

41. Об'єктові навчання і тренування сил реагування.

42. Підготовка до проведення оперативно-тактичних навчань.

43. Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту.

44. Показові об'єктові навчання.

ВИСНОВКИ

Розглянувши актуальні питання реагування поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем, нами окреслено правопорушення, які пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання. Крім того, проаналізовано повноваження підрозділів поліції, які уповноважені реагувати на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем. Дослідження показало, що на сьогодні доволі важливою залишається проблема визначення повноважень поліції в наукових працях [9; 18; 28–33].

З'ясовано загальні організаційні й тактичні засади реагування підрозділів поліції на виявлені джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем, і з урахуванням сучасного розвитку суспільства – реагування в ситуаціях нападу на радіологічний об'єкт та реагування поліції на порушення правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів.

До того ж встановлено, що особливе місце в системі ефективного реагування займає розробка й упровадження в правоохоронну діяльність картки об'єкта та об'єктового плану реагування. Увагу акцентовано на структурі об'єктового плану реагування.

Теоретичний розгляд організаційних, тактичних та правових засад реагування поліції дав змогу зробити висновок про необхідність відпрацювання практичних вправ за типовими сценаріями з реагування поліції на джерела іонізуючого випромінювання, що знаходяться поза регулюючим контролем.

На нашу думку, набуття практичних умінь і навичок управління силами та засобами поліції під час реагування спрямовано

на пошук, виявлення, локалізацію, ідентифікацію джерел іонізуючого випромінювання, затримання правопорушників та досудове розслідування кримінальних проваджень за досліджуваними видами правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ¹

1. Конституція України від 28.06.1996 року (редакція від 01.01.2020). Відомості Верховної ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254 к/96-вр#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%20к/96-вр#Text).

2. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання : Закон України від 14 січня 1998 року № 15/98-ВР (редакція від 24.02.2020). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-вз#Text>.

3. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ (редакція від 15.03.2022). Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.

4. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 15.06.2022). Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

5. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 8 лютого 1995 року (редакція від 01.01.2022). Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр#Text>.

6. Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання : Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2064-III (редакція від 28.12.2015). Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text>.

¹ Окрім наведених джерел, під час підготовки навчально-методичних рекомендацій використано матеріали гібридних віртуальних міжнародних курсів з реагування, які проходили 22–26 березня 2021 року на базі Харківського національного університету внутрішніх справ та 26–30 липня 2021 року на базі Львівського державного університету внутрішніх справ.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X (редакція від 17.03.2022). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

8. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III (редакція від 14.04.2022). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

9. Кириченко О. В. Законодавче регулювання протидії злочинам, пов'язаним з небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами в Україні. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 13.03.2020). Дніпро, 2020. С. 277–280.

10. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : затв. наказом МВС України від 6 вересня 2017 року № 754. URL: .

11. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 7 квітня 2020 року № 357 (редакція від 24.12.2021). URL: [laws/show/z0443-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text).

12. Інструкція про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів : затв. наказом МВС України від 07 липня 2017 року № 577 «Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів» (редакція від 08.01.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-17#Text>.

13. Порядок взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів : затв. наказом МВС України від 07 липня 2017 року № 577 «Про організацію службової діяльності поліції

охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів» (редакція від 08.01.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-17#Text>.

14. Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами. Офіційний сайт Національної поліції. URL: [about/struktura/struktura/departament-zabezpechennya-diyalnosti-povyazanoyi-z-nebezpechnimi-materialami.html](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-17#Text).

15. Звід відомостей, що становлять державну таємницю: затв. наказом СБУ від 23 грудня 2020 року № 383 (редакція від 27.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#n13>.

16. Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : затв. наказом МВС України від 03.08.2017 № 676 (редакція від 01.04.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17#Text>.

17. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : затв. наказом МВС України від 07 липня 2017 року № 575 (редакція від 03.07.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

18. Тимошенко М. М., Мінчук Г. Я. Пам'ятка для інспектора з радіаційного контролю. К. : КіС ПЛЮС, 2013. 40 с.

19. Інструкція про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події : затв. наказом МВС України від 22 липня 2016 року № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text>.

20. Порядок взаємодії органів виконавчої влади та юридичних осіб, які провадять діяльність у сфері використання ядерної енергії, в разі виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2003 року № 813 (редакція від 17.09.2020).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/813-2003-%D0%BF#Text>.

21. Порядок проведення державної перевірки систем фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання та планів взаємодії у разі вчинення актів ядерного тероризму : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 року № 327 (редакція від 18.06.2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2003-n#Text>.

22. Правила безпечного перевезення радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2020) : затв. наказом Державної інспекції ядерного регулювання України від 27.10.2020 № 436. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1313-20#Text>.

23. Правила дорожнього перевезення небезпечних вантажів : затв. наказом МВС України від 04.08.2018 № 656 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів» (редакція від 13.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-18#n18>.

24. Організація проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Specialni-obektovi-navchannya-i-trenuvannya-z-pitan-civilnogo-zahistu.html>.

25. Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту : затв. наказом МВС України від 28.11.2019 № 991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0046-20#Text>.

26. Порядок розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 року № 626. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/626-2017-%D0%B F#Text>.

27. Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання : затв. наказом МВС України від 21.10.2014 № 1112 (редакція від 14.06.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14#n14>.

28. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / Ю. І. Давигора, В. А. Молотай, О. В. Коломієць, Ю. В. Демченко, А. О. Кудлай. К. : Національна академія внутрішніх справ, 2020. 156 с.

29. Грибан В. Г. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій : навчальний посібник / В. Г. Грибан, А. Є. Фоменко, Д. Г. Казначєєв, О. І. Бойко; за заг. ред. В. Г. Грибана. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

30. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навч. посібник / О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

31. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник / В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук, С. М. Бадьора, С. А. Антоненко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.

32. Александрова Т. Ф. Підготовка працівників на підприємствах, в установах та організаціях до дій у надзвичайних ситуаціях за програмою загальної підготовки : навчально-методичний посібник. Кропивницький : НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області, 2018. 196 с.

33. Дії поліції під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами : методичні рекомендації / І. М. Максимчук, О. М. Сура, А. А. Саковський, Я. В. Фурман та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 81 с.

34. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI (редакція від 21.04.2022). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17/conv#n1018>.

35. Державний план взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади на випадок вчинення диверсій щодо ядерних установок, ядерних матеріалів, інших джерел іонізуючого випромінювання у процесі їх використання, зберігання або перевезення, а також щодо радіоактивних відходів у процесі поводження з ними : затв. постановою Кабінету Міністрів

України від 24 липня 2013 року № 598 (редакція від 18.08.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/598-2013-%D0%BF#Text>.

36. План реагування на надзвичайні ситуації державного рівня : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 року № 223 (редакція від 19.04.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-%D0%BF#Text>.

37. Про поводження з радіоактивними відходами : Закон України від 30 червня 1995 року № 255/95-ВР (редакція від 07.11.2021). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%BD1%80#Text>.

38. Положення про єдину державну систему цивільного захисту : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 року № 11 (редакція від 07.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%B F#n186>.

39. План реагування на радіаційні аварії : затв. наказом Державного комітету ядерного регулювання України та Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 17.05.2004 № 87/211 (редакція від 09.04.2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0720-04#Text>.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ОБКЛАДИНКА ЦІЛЬОВОЇ ТЕКИ

Лікарня загального профіля
ЦІЛЬОВА ТЕКА

Затверджено:
Посада: Керівник об'єкта

Затверджено:
Посада: Відповідальний за охорону об'єкта

ПРИМІТКА: Описаний тут об'єкт, а також відповідна інформація, задокументована в Цільовій теці, є гіпотетичною і служить лише прикладом тієї інформації та відомостей, які слід зібрати, формуючи ґрунтовну Цільову теку

I
SAND2016-3986TR

С. П. ПЕКАРСЬКИЙ РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ НА ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО...

ДАТОК Б

згідно з вимогами Порядку взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів

ПОГОДЖУЮ

ЗАТВЕРДЖУЮ

(керівник підрозділу поліції охорони)

(керівник ГУНП, ВП ГУНП)

(прізвище та ініціали)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

«___» _____ 20__ р.

М.П.

М.П.

ПЛАН ОБОРОНИ

_____,
(назва та місцезнаходження об'єкта охорони)

що охороняється _____,
(найменування підрозділу поліції охорони)

Уводиться у дію у дні (години):

робочі	передвихідні	вихідні	передсвяткові	святкові

I. Випадки, за яких оперативний черговий ГУНП (ВП та СРПП ВП ГУНП) запроваджує дії, що передбачені планом оборони об'єкта

_____
(подія для запровадження плану оборони)

80

ДОДАТКИ

II. Характеристика стану охорони об'єкта

Об'єкт розташовано _____
(опис розташування на місцевості)

1. Відстань від об'єкта до чергової служби ГУНП (ВП та СРПП ВП ГУНП) органу чи підрозділу ГУНП ___ км, підрозділу поліції охорони ___ км, (Г)ПЦС ___ км.

2. Об'єкт розміщено _____
(стислий опис будівлі (будівель) та

окремих приміщень, стан їх технічного укріплення)

3. Кількість сховищ цінностей ___ (од.), приміщень для розміщення сейфів з цінностями ___ (од.), сховищ вечірньої каси ___ (од.), сховищ індивідуальних і заставних цінностей ___ (од.), інших місць зберігання цінностей ___ (од.). Бокс інкасації _____
(є, немає)

4. Місця зберігання вогнепальної зброї та боєприпасів _____
(є, немає)

5. Уразливі місця _____
(двері, вікна, люки, балкони, підвали, горища, вентиляційні

шахти, пожежні драбини, некапітальні стіни, суміжні небанківські приміщення тощо)

6. Вірогідні місця нападу (проникнення) на об'єкт, шляхи відходу та місця укриття ймовірних правопорушників, а також найбільш вірогідні місця і способи їх блокування й затримання

7. Тривалість робочого дня ___ год та операційного часу ___ год

8. Вид охорони і кількість постів охорони та місця їхнього розташування, у тому числі інших суб'єктів та служб охорони на об'єкті вдень і вночі _____

9. Пропускний режим _____. Інженерно-технічні засоби _____
(є, немає)

захисту персоналу поліції охорони від раптового нападу (захисні кабінки, шлюзові системи та інше) _____
(є, немає)

81

С. П. ПЕКАРСЬКИЙ РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ НА ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО...

10. Прямий телефонний (радіо) зв'язок поста (постів) охорони з черговою частиною підрозділу поліції охорони (Г)ПЦС) або органу чи підрозділу ГУНП _____

(є, немає)

11. Система охоронної, охоронно-пожежної і тривожної сигналізації _____, відеоспостереження _____,

(є, немає)

(є, немає)

система контролю доступу _____, переговорний

(є, немає)

пристрій _____

12. Основні та запасні маршрути руху нарядів для своєчасного їх прибуття на об'єкт з різних напрямків у найкоротші строки _____

13. Місця зупинки транспортного засобу, розміщення працівників поліції охорони на прилеглий до об'єкта території з урахуванням секторів обстрілу та завдань, що визначені кожному наряду, порядок їх виконання _____

III. Порядок дій нарядів (екіпажів) Національної поліції України, суб'єктів і служб охоронної діяльності, працівників і відвідувачів на об'єкті охорони

1. При надходженні сповіщення про тривогу з об'єкта охорони

Задіяні сили та засоби, їх склад і чисельність	Порядок дій нарядів, екіпажів, служб, працівників та відвідувачів	Озброєння, екіпірування, засоби зв'язку, транспортні засоби, їх найменування та кількість
1	2	3

ДОДАТКИ

2. При встановленні факту нападу або за інших ускладнень оперативної обстановки

Задіяні сили та засоби, їх склад і чисельність	Порядок дій нарядів, екіпажів, служб, працівників та відвідувачів	Озброєння, екіпірування, засоби зв'язку, транспортні засоби, їх найменування та кількість
1	2	3

3. При виникненні надзвичайних ситуацій, небезпечних подій

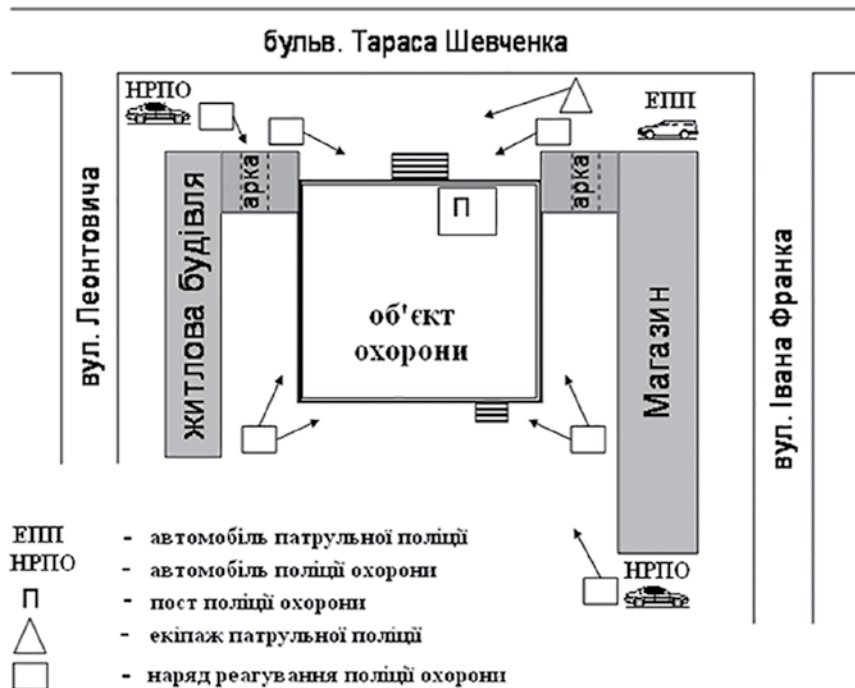
Задіяні сили та засоби, їх склад і чисельність	Порядок дій нарядів, екіпажів, служб, працівників та відвідувачів	Озброєння, екіпірування, засоби зв'язку, транспортні засоби, їх найменування та кількість
1	2	3

ДОДАТОК В

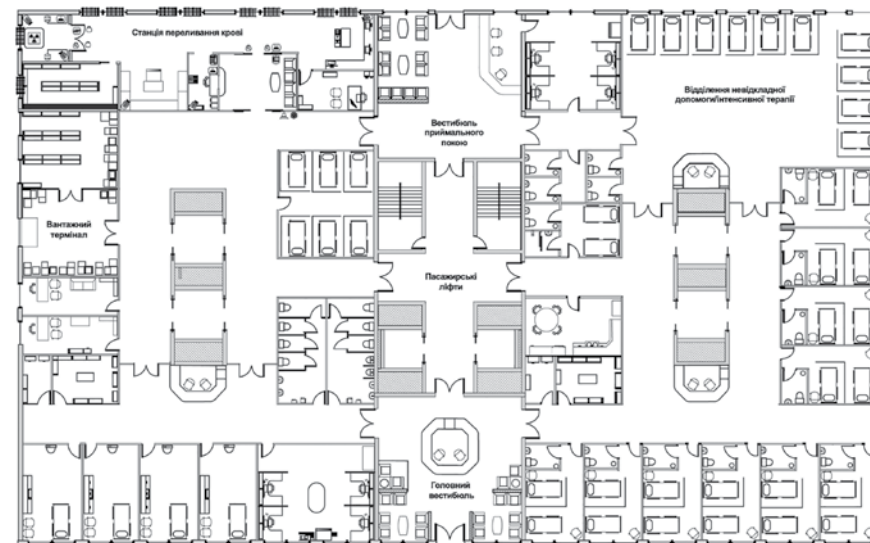
ПЛАН-КАРТКА
розстановки сил і засобів органів Національної
поліції України при надходженні сповіщення
про тривогу з об'єкта охорони

СХЕМА

розташування об'єкта реагування на місцевості із зазначенням
під'їзних шляхів та розстановки задіяних нарядів

ПЛАН
розташування внутрішніх приміщень на об'єкті

ДОДАТОК Г

ПОГОДЖУЮ

ЗАТВЕРДЖУЮ

(керівник підрозділу поліції
охорони)

(керівник ГУНП, ВП ГУНП)

(прізвище та ініціали)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(підпис)

« ____ » _____ 20__ р.

« ____ » _____ 20__ р.

М.П.

М.П.

ПЛАН-СЦЕНАРІЙ

заходів з організації спільних оперативно-тактичних навчань

(найменування органів та підрозділів поліції, задіяних в ОТН)

(назва тактичного задуму – відбиття нападу на об'єкт (маршрут) охорони, інше)

Дата проведення: ____ . ____ . 20__

Час проведення: ____ . 00 – ____ . 00

Місце проведення _____

Подання сповіщення про тривогу – сигнал, сформований системою _____

Відповідальний за проведення навчань _____
(посада, спеціальне звання, прізвище та ініціали)

Керівник навчань _____
(посада, спеціальне звання, прізвище та ініціали)

До навчань залучаються члени нарядів (екіпажів) і представники замовника _____ у вільний від служби

(роботи) час. До місця навчань їх учасники прибувають за 30 хв до початку проведення заходів.

Форма одягу працівників поліції – повсякденна, екіпіровка відповідно до умов несення служби. Працівники поліції забезпечуються вогнепальною зброєю без набоїв, засобами зв'язку, що працюють на хвили _____.

Старшими нарядів призначаються відповідальні за організацію служби або командири стрійових підрозділів (їх заступники) _____

Учасники навчань:

1. Сили і засоби _____ – _____ осіб:
чергова служба ГУНП (ВП та СРПП ВП ГУНП) (радіопозивний – _____);
чергова частина ОППО (радіопозивний – _____);
наряд поліції охорони _____ (радіопозивний – _____):
1) _____ (старший наряду)
2) _____
3) службовий автомобіль _____ н. з. _____

екіпаж управління патрульної поліції (радіопозивний – _____):
1) _____ (старший наряду)
2) _____
3) службовий автомобіль: _____ н. з. _____

інші сили та засоби (у разі залучення) (радіопозивний – _____):
1) _____ (старший наряду)
2) _____

2. Умовні правопорушники _____ осіб, їх вид озброєння:
1) _____ (перший)
2) _____ (другий)

С. П. ПЕКАРСЬКИЙ РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ НА ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО...

3) _____ (інші у разі залучення)

3. Посередники навчань _____ осіб:
безпосередньо на місці умовного нападу:

1) представник ГУНП (ВП ГУНП) _____

2) представник ОППО _____

3) інші представники у разі залучення _____

на території проведення навчань:

1 точка спостереження _____

2 точка спостереження _____

інші точки у разі залучення _____

4. Група відеозйомки _____ осіб, керівник зйомки _____:

на 1-ій точці спостереження _____

на 2-ій точці спостереження _____

на іншій точці за наявності _____

5. Група оточення _____ осіб, старший оточення _____:

1) від ГУНП (ВП ГУНП) (___ осіб) _____

2) від органу поліції охорони (___ осіб) _____

3) від _____ (___ осіб) _____

№ з/п	Час проведення	Найменування заходів, сюжет сценарію	Задіяні сили та засоби	Відповідальні особи	Примітка
1	2	3	4	5	6
1. Підготовчий етап (з ____. ____. 20__ по ____. ____. 20__)					
2. Практичний етап (____. ____. 20__):					
1) дії наряду поліції охорони					
2) дії умовних правопорушників					
3) дії секторів реагування патрульної поліції					
4) дії наряду реагування поліції охорони					

ДОДАТКИ

5) дії екіпажів патрульної поліції
6) дії інших задіяних служб
3. Заключний етап
1) дії посередників (результати спостереження)
2) підбиття підсумків навчання

(посада)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Г

**КОНТРОЛЬНА КАРТКА
проведення оперативно-тактичного навчання**

Місто _____, район _____, дата _____, час _____
Об'єкт навчання _____

Місцезнаходження об'єкта _____
Ввідні завдання _____

Спосіб подання сповіщення про тривогу (ввідного завдання)

СХЕМА

особливостей об'єкта навчання та розміщення працівників поліції охорони, нарядів та осіб, залучених до навчання (вказуються всі вразливі місця об'єкта, розміщення нарядів поліції, можливі шляхи відходу ймовірних злочинців, можливі місця їх переховування на прилеглий території)

Умовні позначки:

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

90

Зворотний бік картки

РЕЗУЛЬТАТ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ

Характеристика проведення навчань та оцінка готовності працівників поліції охорони до практичного вирішення завдань у складних умовах

Пропозиції щодо усунення виявлених недоліків

Керівник навчань

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

91

Навчальне видання

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ ПЕКАРСЬКИЙ
РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ
НА ДЖЕРЕЛА ІОНІЗУЮЧОГО
ВИПРОМІНЮВАННЯ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ
ПОЗА РЕГУЛЮЮЧИМ КОНТРОЛЕМ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Друкуються в авторській редакції

Підписано до друку 29.08.2022. Гарнітура Вookmap. Формат 60×84 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 4,38. Обкл.-вид. арк. 4,07. Наклад __ прим.

ТОВ «ВД «Дакор»

Свід. ДК № 4349 від 05.07.2012

☎ (044) 461-85-06; ✉ vd_dakor@ukr.net 🌐 www.dakor.kiev.ua

📍 04073, м. Київ, просп. Степана Бандери, 8